

Erfgoedrapport Breda 199

Breda Nieuwstraat 21-27

Inventariserend veldonderzoek door middel van
proefsleuven

Drs. Joeske Nollen

Gemeente Breda

COLOFON

Titel: Nieuwstraat 21-7
Erfgoedrapport Breda 199

Auteurs: drs. J. Nollen
Kaarten: drs J. Nollen
Eindredactie en autorisatie: drs. F.J.C. Peters

Veldwerk en uitwerking: drs. J.H. Nollen, L. de Jonge MA, J. Harmanus, A. Schut, E. de Nes MA,
A. Huysmans, F. Korstanje.
Senior archeoloog: drs. J.H. Nollen

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2016

Gemeente Breda

Directie Ontwikkeling
Afdeling Ruimte
Postbus 90156
4800 RH Breda

Breda

Nieuwstraat

21-27

Inventariserend
veldonderzoek
door middel van
proefsleuven

Samenvatting

De gemeente Breda heeft in het voorjaar en de zomer van 2015 een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven en een Archeologische Begeleiding uitgevoerd op een perceel aan de Nieuwstraat 21-27 te Breda. Aanleiding voor het onderzoek is de verbouwing van de bestaande bebouwing en de gedeeltelijke nieuwbouw ten behoeve van een designhotel waarbij bodemverstorende werkzaamheden plaatsvinden.

Binnen het plangebied zijn op twee lokaties aanwijzingen gevonden voor een oude restgeul. Verder werden er vooral sporen gevonden behorende tot het hofhuis Nederverne met bijbehorende latere verbouwingen en toevoegingen. Ook is de muur die de perceelsgrens vormde tussen huize Nederverne en Assendelft en een waterput op het achtererf van huis Assendelft aangetroffen. In werkput 6 is er nog net een steunbeer gezien die tot een perceelsscheidingsmuur behoorde tussen de percelen van huize Assendelft en Bruheze. De sporen en vondsten zijn allen te dateren vanaf de 15e eeuw tot en met het heden.

Inhoudsopgave

1 Inleiding-	11
2 Ligging en aard van het terrein-	13
3 Landschappelijke gegevens en historische context-	15
4 Archeologische achtergronden-	19
5 Doelstelling-	21
6 Werkwijze-	25
7 Resultaten-	27
8 Conclusie-	48
9 Waardering en aanbeveling-	52
10 Literatuur-	55
Bijlage 1: Onderzoeksthema's en vraagstellingen-	57
Bijlage 2: Sporenlijst-	60
Bijlage 3: Vondstenlijst-	65
Bijlage 4: Aardewerkinventarisatielijst-	79
Bijlage 5: Allesporenkaart werkput 1 t/m 3-	85
Bijlage 6: Allesporenkaart werkput 4-	86
Bijlage 7: Allesporenkaart werkput 5-	87
Bijlage 8: Allesporenkaart werkput 6-	88
Bijlage 9: Allesporenkaart geprojecteerd op kadastrale minuutplan-	89
Bijlage 10: Detail allesporenkaart wp 1 t/m 4 geprojecteerd op kadastrale minuutplan-	90
Bijlage 11: Detail allesporenkaart wp 5 en 6 geprojecteerd op kadastrale minuutplan-	91
Bijlage 12: Boorformulieren-	92

1

INLEIDING

In opdracht van bouwbedrijf L.v.d. Ven BV heeft de Afdeling Ruimte van de gemeente Breda in het voorjaar en de zomer van 2015 een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven en een Archeologische Begeleiding uitgevoerd op een perceel aan de Nieuwstraat 21-27 te Breda. Aanleiding voor het onderzoek is de verbouwing van de bestaande bebouwing en de gedeeltelijke nieuwbouw ten behoeve van een designhotel waarbij bodemversturende werkzaamheden plaatsvinden. De werkzaamheden kunnen de eventuele aanwezige archeologische resten beschadigen of vernietigen.

Het doel van het Inventariserende Veldonderzoek door middel van proefsleuven en de archeologische begeleiding is op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied.

Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen. Belangrijk is dat op basis van het inventariserende veldonderzoek een beslissing kan worden genomen of verder (voor)onderzoek op het terrein noodzakelijk en verantwoord is. Het veldwerk is uitgevoerd conform de richtlijnen van het Programma van Eisen (PvE) nummer 2015-06, opgesteld door F.J.C. Peters, senior KNA-archeoloog en M.L. Craane, medewerker archeologie bij de afdeling Ruimte.¹

Administratieve gegevens

Provincie Noord Brabant

Gemeente Breda

Plaats Breda

Toponiem Nieuwstraat 21-31

Objectcode BR-66-15

Noord-coördinaten 112.457 / 399.988, 112.544 / 399.949

Zuid-coördinaten 112.429 / 399.967, 112.532/ 399.904

Kaartblad 50 B

Onderzoeksmeldingsnummer 65631

Opdrachtgever Bouwbedrijf L. v.d. Ven BV

Bevoegd gezag Gemeente Breda

Uitvoerder Gemeente Breda, Afdeling Ruimte

Sr. Archeoloog Drs. J. H. Nollen

Veldarcheoloog L. de Jonge MA, E. de Nes MA

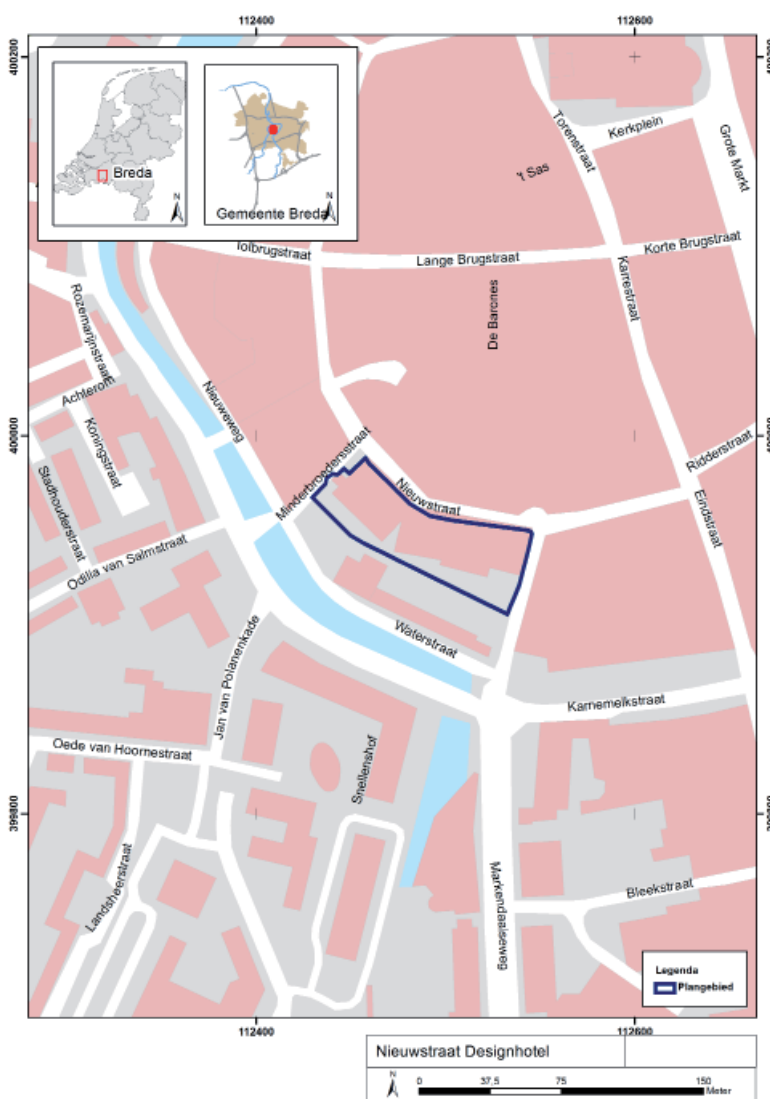
Veldmedewerker J. Harmanus, A. Schut, B. Konijnendijk, F. Korstanje (stagiaire universiteit leiden), A. Huijsmans (stagiaire universiteit leiden)

2

LIGGING EN AARD VAN HET TERREIN

Het plangebied ligt in het in het zuidwesten van het middeleeuwse centrum van de gemeente Breda aan de Nieuwstraat 21-27. Het terrein ligt op de perceelnummers BDA00 A9516 en A95159. Het plangebied wordt begrensd door de Nieuwstraat in het noorden, de Minderbroederstraat in het westen, de Waterstraat in het oosten en het Franciscanessenplein en verschillende perceelgrenzen aan de Nieuweweg in het zuiden. Een groot deel van het plangebied was bebouwd, gedeeltes waren bestraat en delen lagen braak. De totale oppervlakte van het plangebied is 3885 m², waarvan 2368 m² was bebouwd. Van de resterende 1517 m² is in 2008 al 323 m² onderzocht. Tijdens het onderhavige onderzoek is 73 m² vlakdekkend onderzocht en een gedeelte (ongeveer 100 m² archeologisch begeleid).

Afb. 1.
Plangebied nieuwstraat
21-27 op topografische
ondergrond.

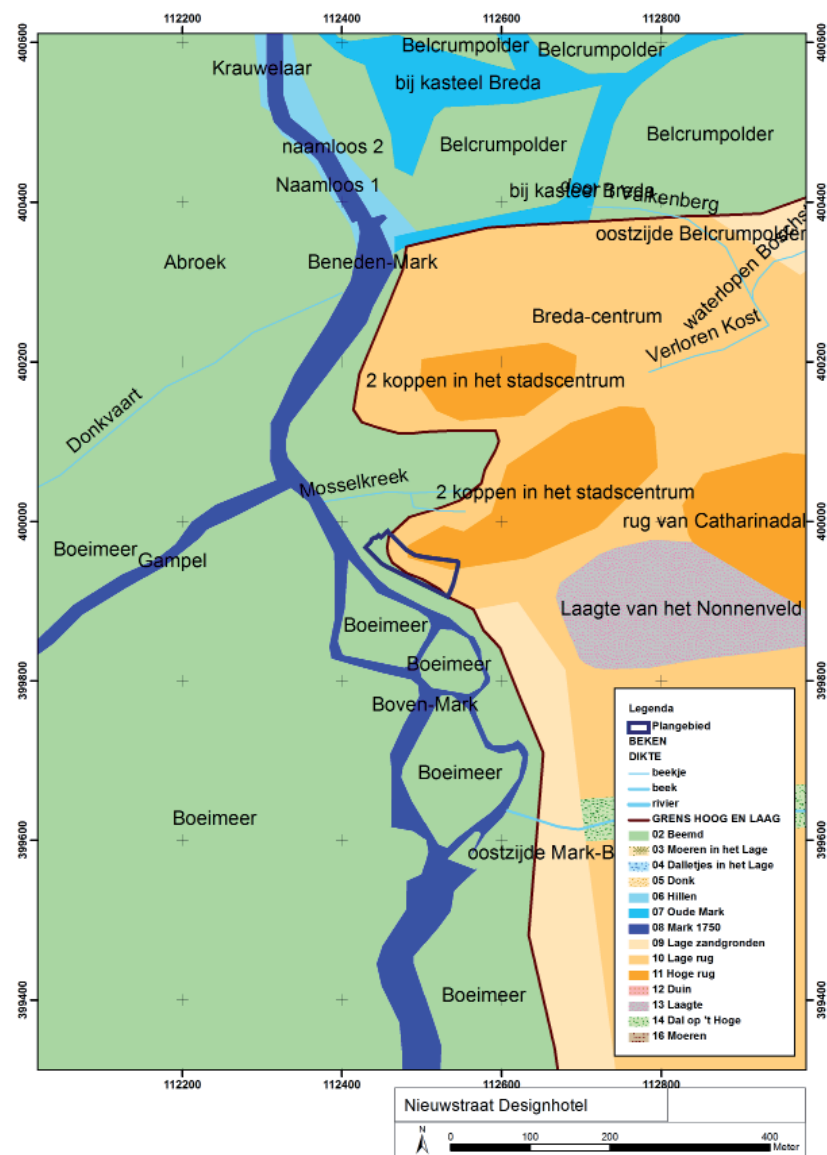
3

LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS EN HISTORISCHE CONTEXT

3.1. Landschappelijke gegevens

Op de geomorfologische kaart, de bodemkaart en grondwatertrappenkaart is het plangebied niet gekarteerd omdat het is gelegen in het centrum van Breda. Leenders (2006) heeft het fysisch landschap van het centrum van Breda wel gekarteerd. Het plangebied is gelegen op de overgang tussen de hoge koppen in het stadscentrum in het noordoosten, de lage dekzandrug Breda-Centrum en de lager gelegen beemden van Boeimeer in het zuiden en westen. Uit archeologisch onderzoek dat is uitgevoerd in de omgeving van het plangebied is gebleken dat er in de omgeving

Afb. 2.
Fysisch landschap volgens
Leenders (2006) in de
omgeving van het plan-
gebied.

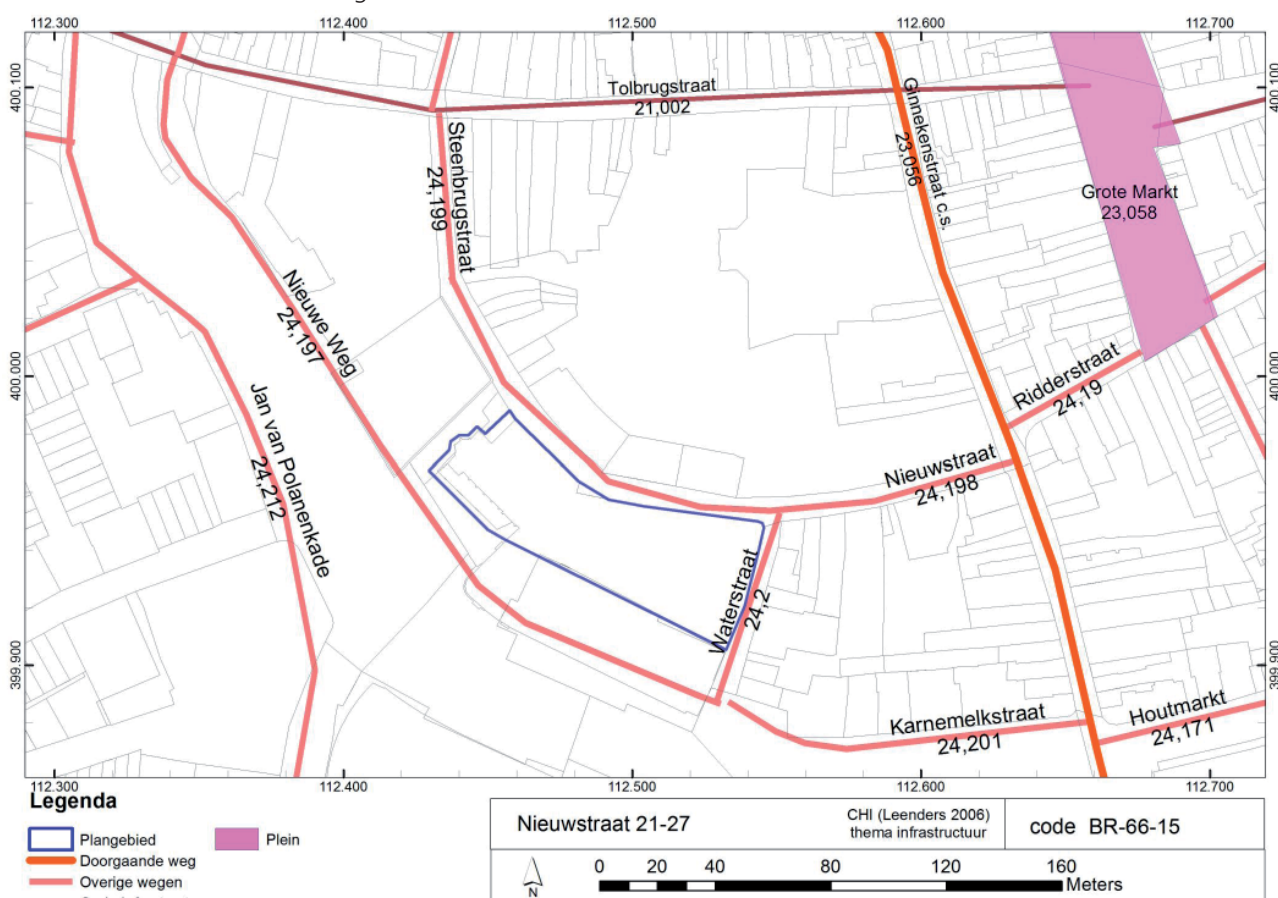

sprake is van ophogingslagen. Het plangebied ligt in het dal van de Mark dat in het Vroege- en Midden Pleistoceen is uitgesleten (formatie van Sterksel). Tijdens de ijs-tijden is het dal steeds verder opgevuld met zand en klei.² Tijdens de eerste helft van het Weichseliën bereikte het landijs Nederland niet maar waren er wel periglacialle condities waardoor door wind en smeltwater veel zand is afgezet. De wind vormde dekzandruggen waarin het zand tot wel 1,5 tot 2 meter dik is afgezet. In de dalen was deze afzetting echter dunner. In het Holoceen werd het warmer, het landijs smolt en de zeespiegel steeg, daarmee kwamen de riviermondingen meer landinwaarts te liggen. Door bedijking van de rivieren in de late Middeleeuwen bleef de invloed van de zee in Breda beperkt. Door de Sint Elisabethsvloed in 1421, waarbij de Biesbosch werd gevormd, werd de Mark een getijdengeul. Door nieuwe bedijkingen en ontginningen is de Mark in de 19e eeuw smaller geworden tot de huidige breedte van ongeveer 20 meter.³

3.2 Historische context

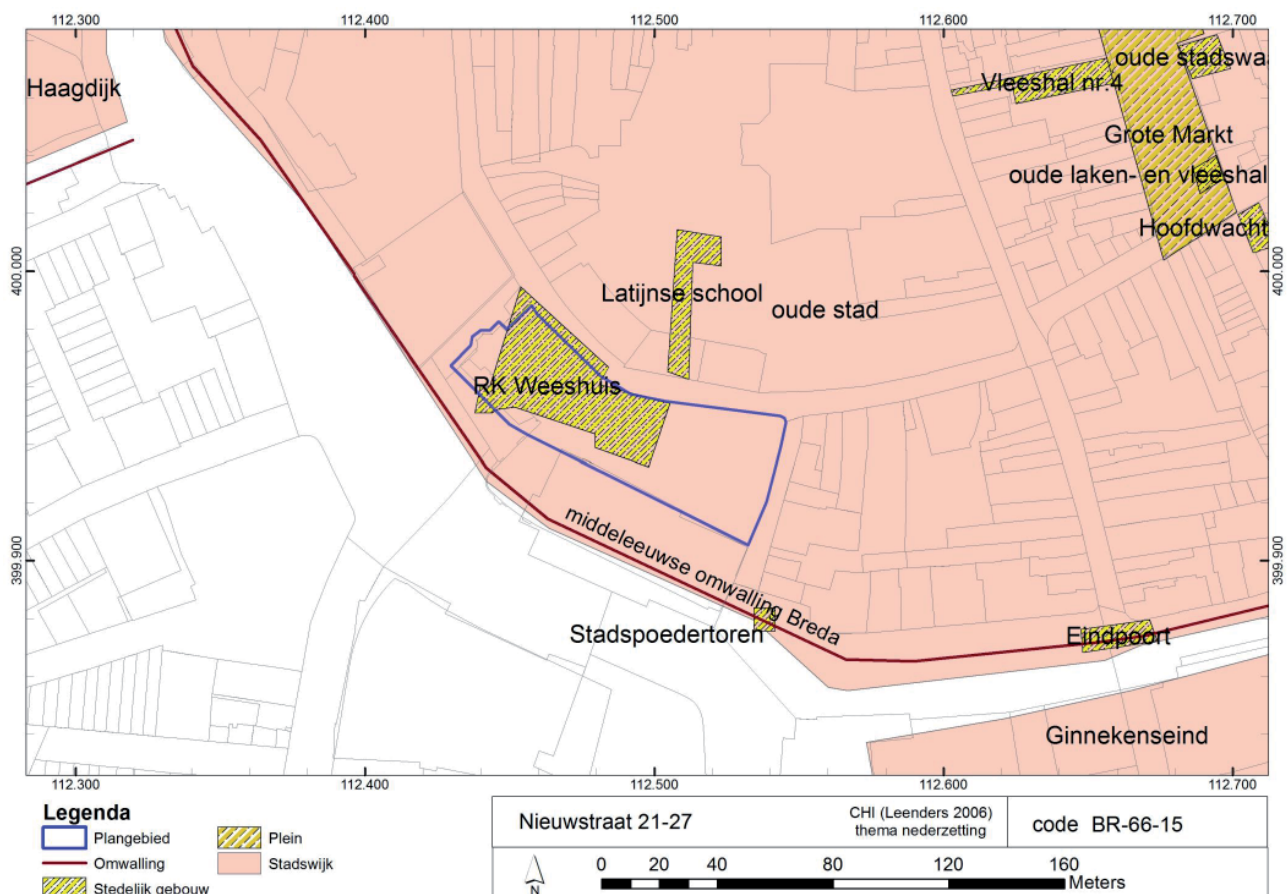
Het plangebied is gelegen binnen de grenzen van de oude stad Breda, en daarom ook binnen de middeleeuwse omwalling van Breda die net ten zuiden van het plangebied loopt (afb. 4). Het plangebied ligt ten zuiden van de voormalige Steenbrugstraat, de huidige Nieuwstraat. De oorspronkelijke Steenbrugstraat liep vanaf de kruising Eindstraat, Karrestraat en Ridderstraat tot aan het huis van Neerven. Vanaf 1493 werd deze straat verlengd richting het westen tot aan de Visserstraat. Hiervoor is een deel van het hofhuis gesloopt (mogelijk is het gesloopt na een brand). Dit nieuwe gedeelte heette aanvankelijk de Nieuwstraat, maar al snel werd deze naam voor de hele straat gebruikt.⁴

Afb. 3.
Plangebied geprojecteerd op themakaart infrastructuur volgens Leenders (2006).

In het begin van de 14e eeuw stond ten westen van de Waterstraat en langs de Mark waarschijnlijk een hoeve. Het perceel van deze hoeve is vermoedelijk rond 1371 gesplitst in drie delen en gebruikt voor de bouw van drie hofhuizen (Bruheze, Van der Lecke (Assendelft) en Van Neerven). In de Middeleeuwen waren de percelen diep en liepen tot aan de stadsmuur. Na het slechten van de muur in de 16e eeuw vormde de weg langs de 'Oude Vesten' de begrenzing.⁵ Ter hoogte van nummer 21 stond Huis van Waelwyk, ter hoogte van nummer 23a Huis van Bruheze, ter hoogte van nummer 25 Huis van Assendelft, en ter hoogte van nummer 27-29, Huis van Neerven. De huidige panden dateerden van na de stadsbrand van 1490, maar zijn deels gebouwd op oude voorlopers. Wat er voor de stadsbrand heeft gestaan is onduidelijk. Om de Nieuwstraat te kunnen aanleggen is een deel van de hofhuizen gesloopt. Voor een gedetailleerde geschiedenis van de panden aan de Nieuwstraat wordt verwezen naar het Historisch rapport 'Waalwijk en Bruheze, Assendelft en het Liefdesgesticht' (Interne rapporten van de Gemeente Breda 29a). Samenvattend zijn de 15de eeuwse panden deels verbrand, deels gesloopt en deels verbouwd om onderdeel uit te kunnen maken van het Liefdesgesticht. De gebouwen in het westelijk deel van het plangebied zijn in gebruik geweest als Rooms-Katholiek Weeshuis (zie afb. 4).

Afb. 4.
Plangebied geprojecteerd op themakaart nederzettingen en stedelijke gebouwen volgens Leenders (2006).

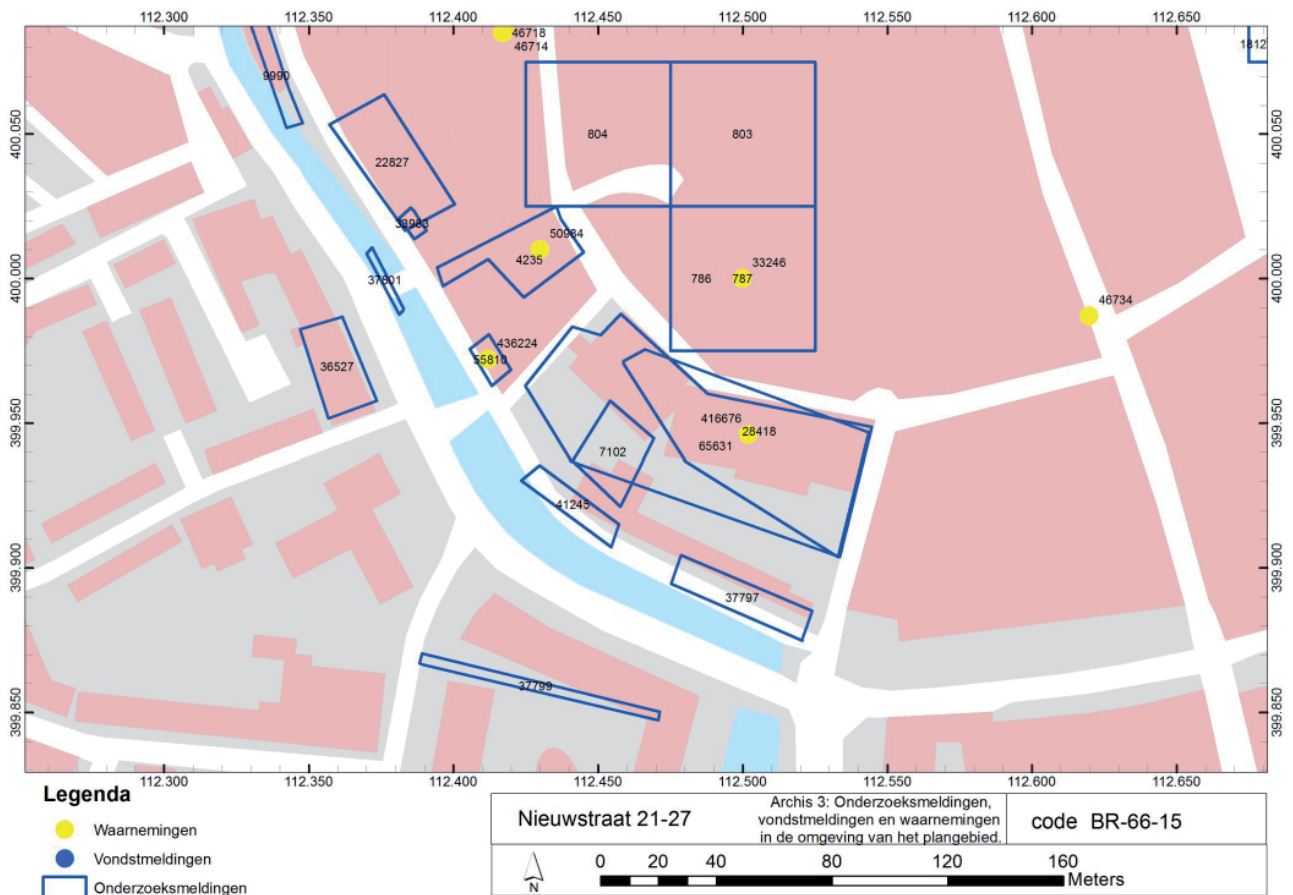
4

ARCHEOLOGISCHE ACHTERGRONDEN

In het plangebied is in 2008 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 28418, BR-066-08). Tijdens het onderzoek zijn diverse structuren opgegraven. Er is een kreek teruggevonden met vondstmateriaal uit de ijzertijd. De kreek heeft onderdeel uit gemaakt van het rivierstelsel van de Mark. Verder zijn sporen en structuren aangetroffen uit de periode 1350 tot 1550, waaronder perceelsstructuren en delen van de bebouwing van de hofhuizen van Waelwijk, Bruheze, Assendelft en Neervenne, en de bebouwing voorafgaand aan de hofhuizen, een paardengraf en (paal)kuilen. Ook uit de nieuwe tijd zijn sporen van de hofhuizen aangetroffen, zoals een deel van de vleugel van huis Waelwijk en een dichtgezette steeg of doorgang tussen huis Waelwijk en huis Bruheze. Een deel van de 17de en 18de eeuwse bebouwing van huis Neervenne is eveneens aangetroffen. Uit deze periode zijn verder afvalkuilen, een beerkelder en een beerput op de achtererven van de hofhuizen onderzocht. In kaartbijlage 19 zijn de periodekaarten van dit onderzoek weergegeven. Voor dit onderzoek is een selectiebesluit genomen (Peters 2009-09) waarin alleen de daadwerkelijk onderzochte locaties zijn vrijgeven voor wat betreft archeologie. Voor het overige deel van het toenmalige plangebied is de archeologische onderzoeksplicht gehandhaafd.

Ten zuiden van het plangebied zijn een aantal onderzoeken uitgevoerd waarbij delen van de middeleeuwse stadsmuur en 19^e eeuwse kademuur zijn aangetroffen (Onderzoeksmeldingen 7102, 37797, 37801 en 28418; BR-66-00, BR-66-04, BR-66-05 en BR-66-08). Bij rioleringswerkzaamheden in de knik van de Nieuwstraat zijn funderingen van het Hofhuis uit de eerste helft van de 15de eeuw aangetroffen voordat dit deel afbrandde of is afgebroken voor het doortrekken van de Nieuwstraat (onderzoeksmelding 1812, BR-51a-94).

Ten westen van het plangebied zijn bij een proefsleuvenonderzoek ophogingen en sporen van 17de eeuwse bewoning aangetroffen (onderzoeksmelding 4235, BR-76-03). Ter hoogte van de Nieuwstraat zijn fragmenten ijzertijdaardewerk, ontginningsgreppels uit de 12de en 13de eeuw aangetroffen alsmede ophogingslagen, houtbouw en erfafscheiding, en 15de en 17de eeuwse bewoningssporen (onderzoeksmelding 787, BR-50a-94 en BR-50-95).

Afb. 5.
Onderzoeksmeldingen, waarnemingen en vondstmeldingen in de omgeving van het plangebied zoals vermeld in Archis3.

5

DOELSTELLING

5.1 Doelstelling

Het inventariserende veldonderzoek heeft tot doel op een snelle, maar betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische relictten in het plangebied door middel van proefsleuven. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen.

5.2 Vraagstelling

In de omgeving van Breda kunnen archeologische sporen en vondsten worden aangetroffen uit het paleolithicum tot en met het neolithicum, maar deze worden niet op grote schaal aangetroffen. Archeologisch onderzoek in de nabije omgeving heeft uitgewezen dat het dekzandlandschap van Breda-West vanaf de bronstijd (circa 2000 v.Chr.) vrij intensief bewoond is geweest. Hierbij is tevens een nieuw beeld ontstaan van de bewoning in de ijzertijd (500 v. Chr. tot begin van de jaartelling), Romeinse tijd (begin van de jaartelling tot circa 400 na Chr.) en vroege middeleeuwen (450-1050 na Chr.). Achterliggend doel van het onderzoek is het zo compleet mogelijk onderzoeken van enkele dekzandruggen in het landschap waardoor een duidelijk beeld gevormd kan worden van de bewoningsgeschiedenis, de ontwikkeling van de bewoning in de regio en het gebruik van de ruimte in al zijn aspecten op deze landschappelijke eenheden.

In de late middeleeuwen en nieuwe tijd neemt de hoeveelheid activiteiten – en de archeologische overblijfselen daarvan – toe. Voor de gemeente Breda zijn naast de sporen uit de bronstijd tot en met de vroege middeleeuwen ook de sporen uit de late middeleeuwen (de periode van stadsontwikkeling), de sporen verbonden aan de Nassaus en de sporen uit de Tachtigjarige oorlog van groot belang.

Ook onderwerpen uit meer recente perioden kunnen voor de geschiedenis en voor het verhaal van de stad Breda aanleiding zijn een archeologisch (voor)onderzoek te laten uitvoeren.

In het noorden en noordwesten van Breda bevindt zich een lager gelegen en nat gebied. Het betreft een paleolandschap waar overstromingen en veengroei (afzettingen van Duinkerken, Walcheren laagpakket) een belangrijke rol spelen.

Het landschap waarin de mensen gedurende de bewoningsperiode woonden is op diverse wijzen ingericht en gebruikt. De nalatenschap van deze inrichting en het gebruik daarvan geeft ons weer de mogelijkheid inzicht te krijgen in het leef- en denkpatroon van de bewoners gedurende de late prehistorie en de middeleeuwen. De vraagstellingen bij dit thema beslaan een breed geheel, van nederzetting tot begravingen. Het doel is een beeld te creëren van het leven in de regio Breda. De aandacht bij het onderzoek naar het natuurlijke landschap is met name gericht op de niet door de mens beïnvloede omgeving c.q. die aspecten van de natuur die uiteindelijk het menselijk handelen hebben beïnvloed. Bij dit onderzoeksthema staat de ontstaanswijze van het gebied centraal. Er kan namelijk naast de landschappelijke ligging van de vindplaatsen ook een beeld verkregen worden van de ruimere regio.

In het PvE zijn de volgende gebiedsspecifieke onderzoeksvragen geformuleerd, die aan de hand van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek beantwoord zouden moeten kunnen worden.

- Zijn er bewoningssporen van voor de stadsbrand uit 1490 aanwezig in het plangebied?
- Zijn er sporen van de hofhuizen aanwezig in het plangebied?
- Is er sprake van ophogingslagen in het plangebied?
- Kunnen de aangetroffen sporen worden gerelateerd aan de sporen die bij eerdere onderzoeken in de omgeving (zie paragraaf 4.1.3) zijn aangetroffen? Indien dit het geval is dan dient er kaartmateriaal in de rapportage worden opgenomen waaruit de relatie en de structuren duidelijk worden.
- Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?
- Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?
- Zijn er sporen uit (het neolithicum,) de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
- Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
- Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?
- Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?
- Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?
- Is er bebouwing aanwezig?
- Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?
- Zijn er nog andere (bewonings)sporen?
- Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?
- Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

Naast deze onderzoeksvragen worden er in het PvE ook nog een aantal onderzoeksthema's en vraagstellingen vermeld die vanuit het totale archeologisch

onderzoek in Breda-West zijn vertaald. In dit rapport staan deze weergegeven in bijlage 1. Indien deze relevant zijn voor de resultaten van dit onderzoek zal op deze vragen worden ingegaan in paragraaf 8.1.

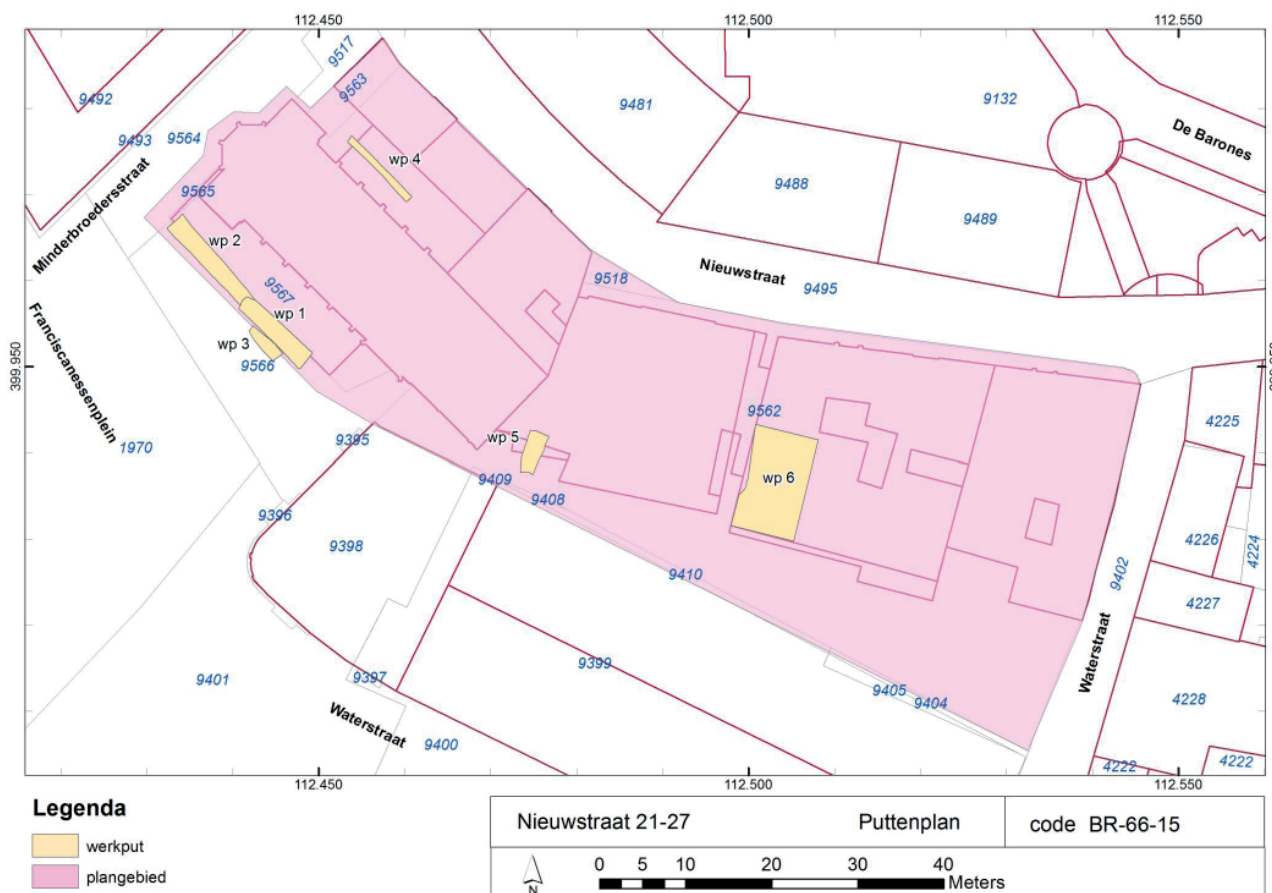
6

WERKWIJZE

In totaal is er een oppervlakte van 73 m² vlakdekkend onderzocht en is er een gedeelte (ongeveer 100 m² archeologisch begeleid). Ten zuiden van de kapel was een werkput van 25 bij 2,2 meter gepland. Omdat de stort op het terrein moest blijven liggen en de ruimte heel beperkt was, is ervoor gekozen om de zuidelijke werkput in twee delen aan te leggen. Daarna werd besloten om nog een kleine uitbreiding te maken aan de zuidwestkant zodat de aansluiting van enkele muren kon worden opgezocht. Deze drie putten (werkput 1 t/m 3) bij elkaar hadden een oppervlakte van 55 m². Dit komt overeen met de in het PvE gestelde oppervlakte van deze put, alleen is de opgegraven oppervlakte minder lang en op sommige plaatsen iets breder geworden. De put (werkput 4) die gepland was ten noorden van de kapel was ongeveer 1 meter minder breed dan gepland. Het was niet mogelijk een breder put aan te leggen vanwege de steigerconstructie die hier stond, de oppervlakte besloeg acht vierkante meter. De put (werkput 5) die gepland was ten zuiden van Nieuwstraat 25 is iets breder geworden dan gepland in het PvE en besloeg ongeveer tien vierkante meter. Bovenstaande afwijkingen ten opzichte van het PvE zijn ovelegd met en akkoord bevonden door het bevoegd gezag (F.J.C. Peters namens de Gemeente Breda).

Ten zuiden van de panden aan de Nieuwstraat 21-23 (voormalige hofhuizen Bruheze en Waalwijk) heeft ter hoogte van de kelder en op de locatie van de liftschacht een archeologische begeleiding plaats gevonden. Hoewel het grootste deel verstoord was, zijn er delen van muurwerk gevonden en kon een profiel gedocumenteerd worden. Ten behoeve van deze documentatie werd hiervoor werkput 6 aangemaakt, maar deze put is niet vlakdekkend onderzocht en voor het grootste deel verstoord. De afwijkingen ten opzichte van het PvE zijn overlegd met en goedgekeurd door F.J.C. Peters (bevoegd gezag Gemeente Breda).

Bij de aanleg van de werkputten is de bovengrond afgegraven tot op het niveau waar de sporen goed zichtbaar waren. Er zijn vooral resten van bakstenen fundamenteën, kelders en waterputten aangetroffen. Het muurwerk kon grotendeels behouden blijven en de werkruimte was beperkt. Hierdoor was het niet mogelijk om een tweede vlak aan te leggen en de onderliggende (grond) sporen te onderzoeken. Op verschillende plaatsen is geprobeerd met boringen de onderliggende grondlagen te documenteren. Het vlak is aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak. De vlakken zijn gefotografeerd en vervolgens ingemeten met de robotical total station. De vlakhoogtes en maaiveldhoogtes zijn om de vijf meter gemeten, en de hoogtes van de bovenkant en onderkant van het muurwerk is gemeten. Alle sporen zijn gecoupeerd, en de archeologisch relevante sporen zijn

afgewerkt. Om inzicht te krijgen in de stratigrafie en de bodemopbouw zijn verschillende profielen over de gehele lengte van de werkputten gedocumenteerd. Drie profielen zijn over een breedte van één meter gedocumenteerd en er zijn in totaal drie boringen gezet. Het meetsysteem is via hoofdmeetpunten binnen het plangebied nauwkeurig gekoppeld aan het Rijksdriehoeksnet. De hoofdmeetpunten werden ingemeten door landmeters van de gemeente Breda. Tijdens het onderzoek is gewerkt conform KNA 3.3 en het Programma van Eisen 2015-06 Nieuwstraat Designhotel.

Afb. 6.
Plangebied Nieuwstraat 21-27 met de locatie van de werkputten op de huidige kadaster kaart.

7 RESULTATEN

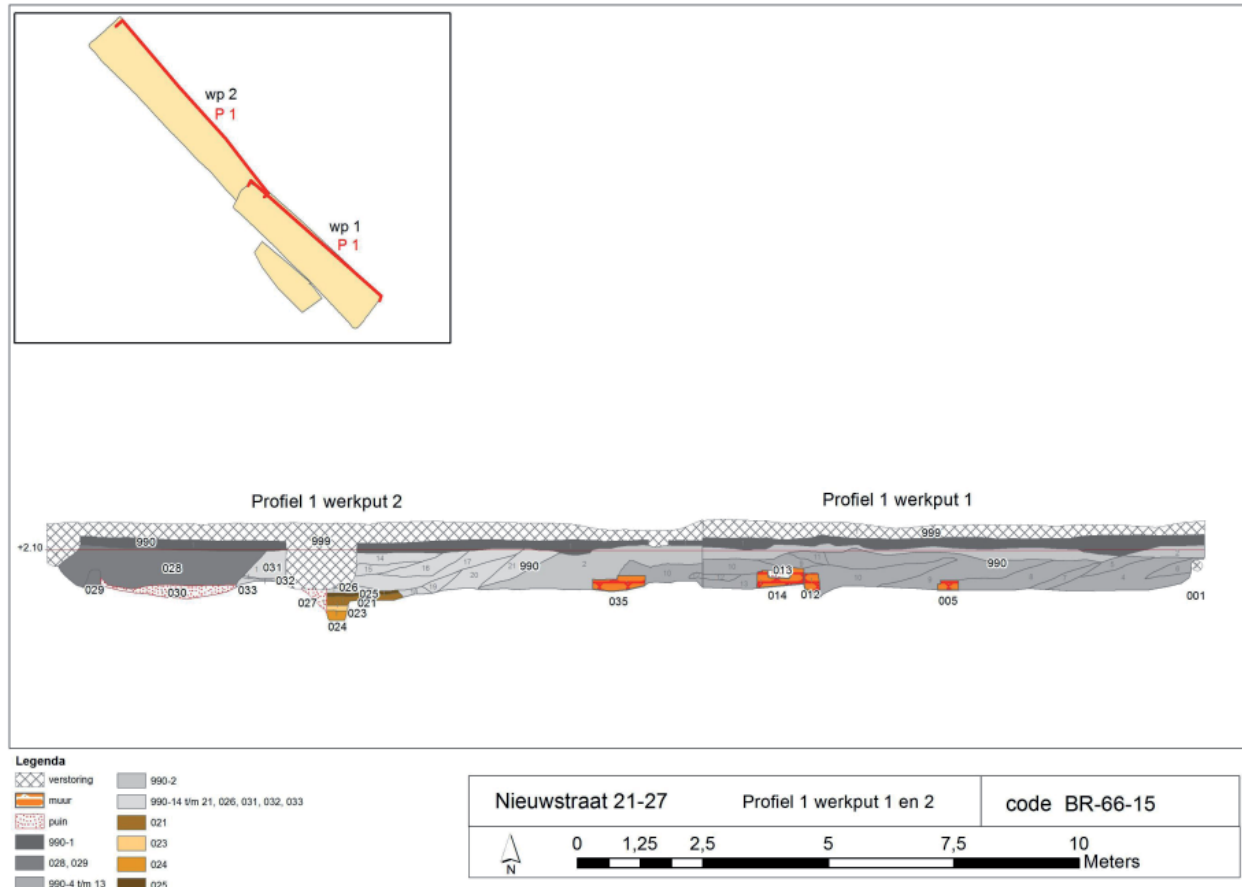
7.1 Ondergrond en stratigrafie

Om inzicht te krijgen in de stratigrafie en de bodemopbouw zijn verschillende profielen over de gehele lengte van de werkputten gedocumenteerd (profiel 1 in wp 1 en 2, profiel 1 in wp 3, profiel 1 in wp 4). Drie profielen zijn over een breedte van één meter gedocumenteerd (profiel 2 in werkput 1, profiel 1 in werkput 5 en profiel 1 in werkput 6) en er zijn in totaal drie boringen gezet (B 001 t/m 003).

Lengteprofiel van werkput 1 en 2

In werkput 1 en 2 is het volledige lengteprofiel gedocumenteerd. Dit profiel was tussen de 1,20 m en 1,50 m diep. Vanwege beperkende omstandigheden kon binnen de werkputten geen tweede vlak worden aangelegd. De natuurlijke bodem is niet bereikt. Door middel van een boring (B 003) in S 010 is de bovenkant van het dekzand vastgesteld op 0,92 m + NAP. In het profiel zijn zes verschillende ophogingslagen te onderscheiden (afb. 7). De bovenste is de recent opgebrachte

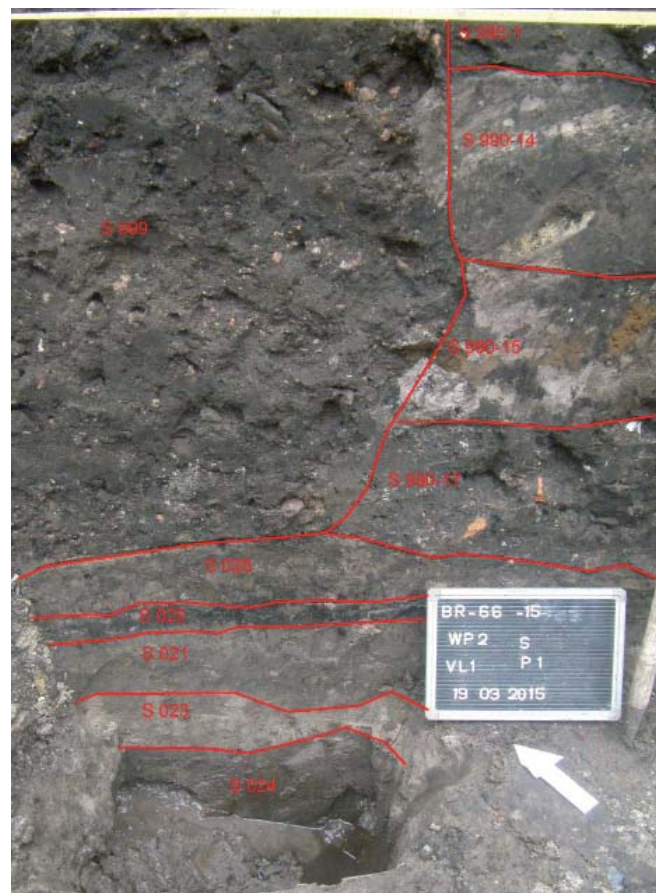
Afb. 7. Profiel 1, over de gehele lengte van werkput 1 en 2.

bouwvoor (S 999). Deze laag is opgevuld met rood en grijs gebroken baksteenpuin met veel mortel. Daaronder ligt S 990. Deze laag is onderverdeeld in dertien vullingen, waarvan vulling 1 horizontaal loopt, en alle andere vullingen afdekt. Vulling 1 bestaat uit donkergrijs zwart matig siltig zand met baksteenpuinbokjes. Deze laag, die waarschijnlijk recent is opgebracht, vormt het tweede ophogingspakket. Hieronder ligt het derde ophogingspakket (S 990-2) die bestaat uit grijs matig siltig zand met puin en baksteenbrokjes. Dit ophogingspakket duikt richting het westen naar beneden. De vullingen 14 tot en met 21 van S 990 en de sporen 031, 032 en 033 liggen aan de oostzijde bovenop S 990-2. En zijn dus later opgebracht, deze groep vormt het vierde ophogingspakket. De vullingen 4 t/m 13 van S 990 vormen het vijfde pakket. Deze liggen onder S 990-2 in het oosten van het profiel (werkput 1) en duiken richting het westen naar beneden. Ten westen van de puinfundering S 027 ligt het zesde ophogingspakket (S 028 t/m 030) deze doorsnijdt de sporen 031, 032 en 033 en is jonger dan het vierde ophogingspakket.

Alle zes de ophogingspakketten liggen werkelijk (pakket 1, 2, 3 en 5) en anders stratigrafisch (pakket 4 en 6) boven de afgebroken muurfundamenten en de kelder en zullen pas opgebracht zijn na sloop van het achterdeel van huis Neervenne rond 1900.

Aan de westkant van het profiel zijn er op een diepte tussen 1,30 m + nap tot 0,70 m + nap verschillende opvullingslagen te zien die op een natuurlijke wijze zijn ontstaan S 025, 021, 023 en 024 (afb. 8). Er werd hier tot op 0,70 m + NAP geen natuurlijke dekzandbodem gevonden terwijl ongeveer acht meter oostelijker het dekzand in boring 003 twintig centimeter hoger werd aangeboord op 0,90 m +

Afb. 8. Detailfoto profiel 1 van werkput 2 ter hoogte van de natuurlijke beekopvulling.

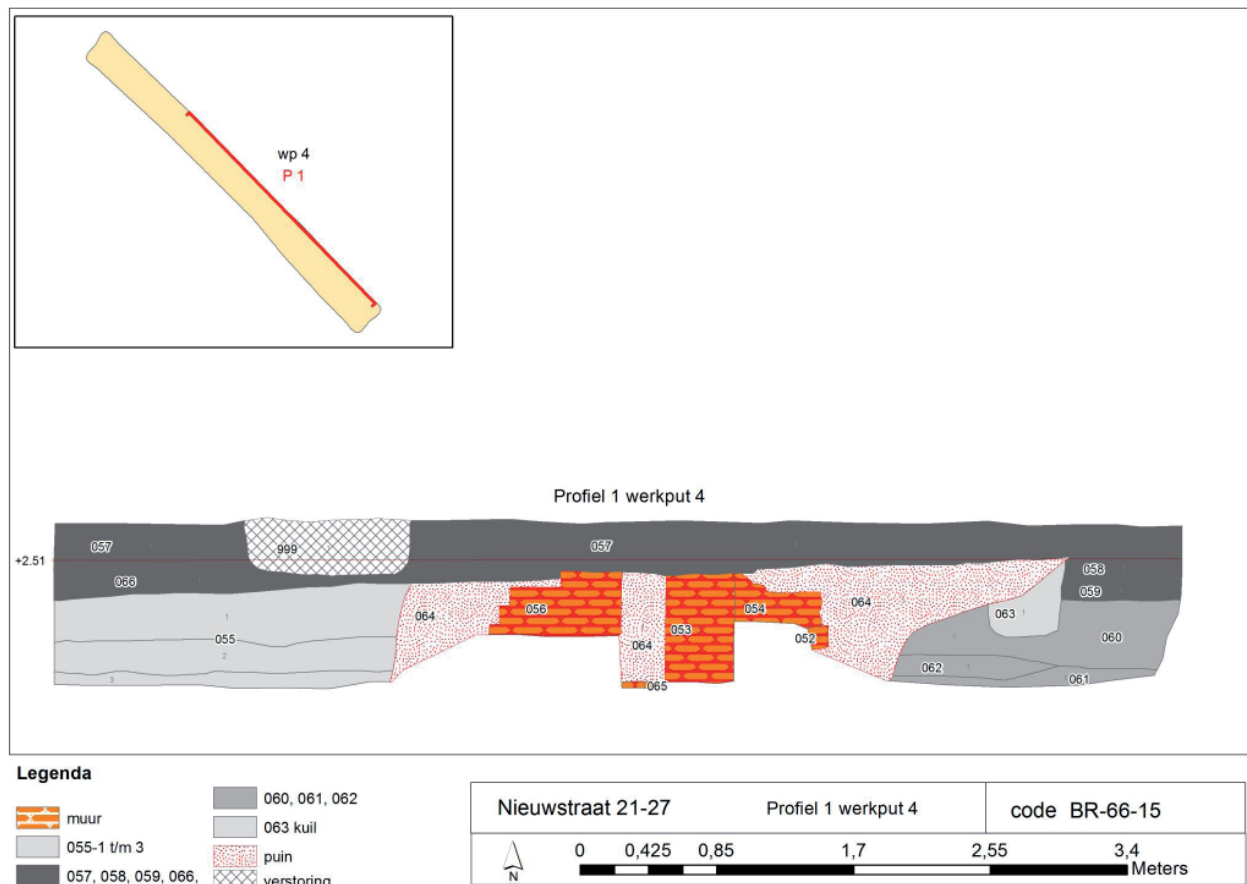
NAP. Mogelijk gaat het hier om opvullingslagen van een oude beek of voormalige zijgeul van de Mark. De aanwezigheid van een natuurlijk beekdal zou ook het wegduiken van S 990-2 en S 990-14 t/m 21 verklaren. Ter hoogte van een beekdal kunnen de bovenliggende lagen verzakken door de natte omstandigheden en inklinking van de beekvulling waardoor de noodzaak kan ontstaan om het verzakte deel aan te vullen zodat het maaiveld egaal blijft.

Lengteprofiel van werkput 4

In werkput 4 is een groot deel van het lengteprofiel gedocumenteerd (afb. 9). Dit profiel was ongeveer één meter diep. Vanwege beperkende omstandigheden kon hier niet dieper worden gegraven. De natuurlijke bodem is hier niet bereikt. Het bovenste en meest recente pakket bestaat uit het spoor 057, dit is de bouwvoor. Direct hieronder liggen de lagen 058, 059 en 066 die waarschijnlijk ook een recente ophogingslaag vormen. Door Laag 058 en 059 en 060 is een sleuf voor een gresbuis (S 063) gegraven. De lagen S 060, 061 en 062 vormen een ouder ophogingspakket. Dit pakket is vergelijkbaar met het ophogingspakket aan de westelijke zijde van het muurwerk dat spoornummer 055 met de vullingen 1 t/m 3 heeft gekregen. Helaas kon niet met zekerheid worden vastgesteld dat dit dezelfde lagen waren.

In het midden liggen verschillende stukken muurwerk (056, 053 en 054) en is de puinvulling S 064 te zien. Hoewel in de puinlaag S 064 geen verschil in voorkomen was te zien, moet worden opgemerkt dat deze laag waarschijnlijk niet helemaal gelijktijdig is gevormd en eigenlijk zou moeten worden opgedeeld in twee delen. In het profiel werd duidelijk dat S 064 aan de oostzijde de tweede recente

Afb. 9. Profiel 1 in werkput 4.

ophogingslaag doorsnijdt terwijl deze aan de westzijde van het muurwerk door deze laag wordt afgedekt. De puinlaag S 064 ten zuidoosten van het muurwerk is namelijk een met puin dichtgemaakte kuil die is ontstaan bij het verwijderen van delen van S 052 t/m 054. Terwijl de puinlaag S 064 aan de noordwestzijde waarschijnlijk een met puin opgevulde insteek van S 056 is.

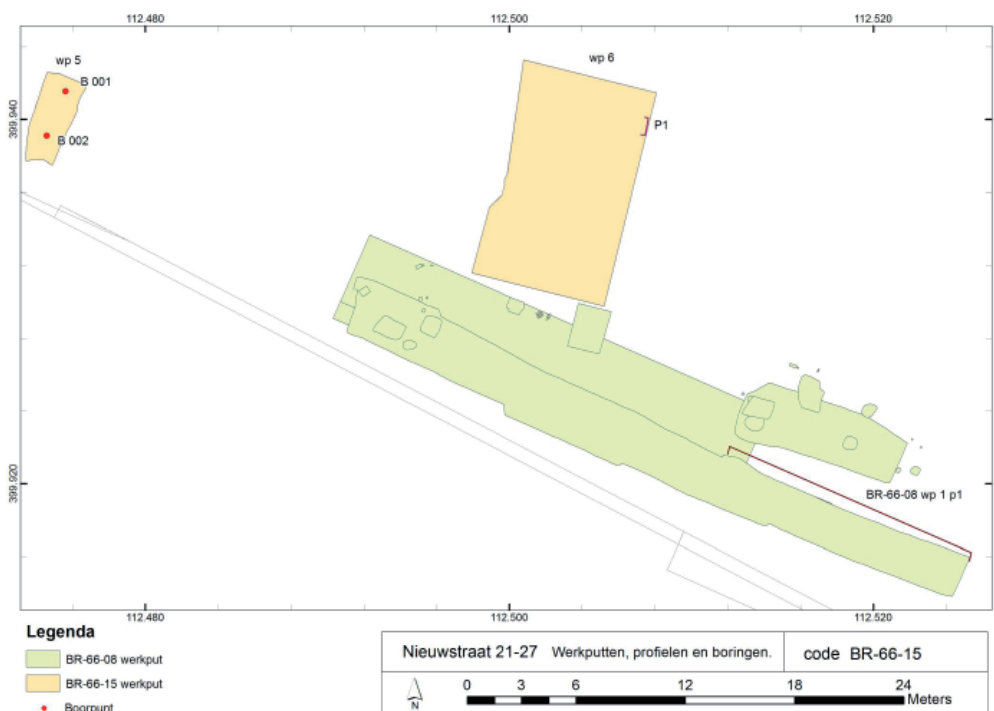
Profiel 1 werkput 6

Bij de begeleiding van het uitgraven van een kelder achter de hofhuizen Bruheze en Waalwijk kon één profiel (werkput 6 profiel 1) gedocumenteerd worden (afb. 11). De bovenkant van het profiel lag al ongeveer anderhalve meter onder het maaiveld op een diepte van 0,00 m NAP. In dit profiel waren vier lagen te onderscheiden.

De natuurlijke bodem (S 950, C-horizont) kon hier opgedeeld worden in drie lagen. De bovenste laag betrof een gelamineerd dekzandpakket bestaande uit afwisselend zandbandjes (licht grijs matig siltig zand) en leemlaagjes (S 950-1). De tweede laag bestond uit licht grijs matig siltig zand waarin meer ijzerhoudende deeltjes waren afgezet dan in de boven- en onderliggende laag (S 950-2). Daaronder een laag met verspoelde lemige brokken in licht grijs matig siltig zand zonder ijzerhoudende deeltjes (S 950-3).

Boven het dekzandpakket ligt een laag bestaande uit licht bruingrijs en donkerbruin matig siltig zand (S 079). Deze laag lijkt de natuurlijke opvulling van een beek te zijn. Tijdens het in 2008 uitgevoerde onderzoek direct ten zuiden van werkput 6 is deze geulvulling in het lengteprofiel ook gezien en is door middel van boringen de talud en de ligging van de geul gereconstrueerd. Tijdens het onderzoek in 2008 is op basis van het vegetatietype dat naar voren kwam uit het pollenonderzoek de geul gedateerd in het midden- tot laat Atlanticum (ca. 5000 tot 3000 vC).

Bovenop deze geulopvulling liggen twee ophogingspakketten. S 078 bestaat uit donkergrijs matig siltig iets humeus zand met baksteenpuin. Het bovenliggende

Afb. 10. Locaties, werkput 6 profiel 1, boorpunten in werkput 5 en het profiel uit de opgraving in 2008 waarin aan de westzijde van profiel 1 de geul is aangetroffen.

pakket S 990 bestaat uit bruingrijs matig siltig zand met puin en lijkt recent verstoord door het uitgraven van de kelder.

De bovenkant van de natuurlijke bodem onder de geulopvulling ligt op een diepte van 0,76 m -NAP. Ongeveer 30 meter oostelijker in werkput 5 is de bovenkant van het dekzand vastgesteld op 0,95 + NAP en ook ten oosten van de geul ligt het dekzand rond 1.00 m +NAP.

Afb. 11. Foto profiel 1 in werkput 6.

7.2 Sporen en Structuren

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn er in totaal 82 spoornummers uitgedeeld. Hiervan zijn er 40 nummers (S 990, 950, 007, 009 t/m 011, 013, 021, 023 t/m 033, 044, 046 t/m 051, 055, 057 t/m 062, 064, 066, 070, 073 en 077 t/m 079) uitgedeeld aan lagen. De spoornummers 040 en 071 zijn uitgedeeld aan puinconcentraties. De nummers S 999, 001, 002 en 063 zijn gegeven aan recente verstoringen. De overige sporen bestaande uit muren, kelders, vloeren, gootjes, waterputten, kuilen en puinconcentraties worden hieronder uitgebreid besproken.

Kelder (structuur 1)

In werkput 1 en 3 is een kelder (structuur 1) gevonden (afb. 12). Van deze kelder lagen drie zijden binnen de opgravingsput. De kelder heeft verschillende spoornummers gekregen S 005, 012, 038, 041 en 042. De kelder was (gemeten vanaf de buitenkant) 270 centimeter breed en minimaal vier meter lang. De

binnenruimte van de kelder was 206 centimeter breed en minimaal 340 centimeter lang. De oostelijke en westelijke keldermuur zijn opgebouwd uit gele/licht roze ijsselsteentjes met een afmeting van 16,5/22 x 8/10,2 x 3,5/4 centimeter en gemetseld met kalkmortel. De muur was anderhalf steens en rommelig gemetseld. De binnenzijde is aangesmeerd. De zuidelijke keldermuur (S 041 en 042) is opgebouwd uit andere bakstenen en is een oudere muur waar de kelder tegenaan is gebouwd (afb. 16).

Afb. 12. Bovenaanzicht werkput 1 met daarin de locatie van de kelder aangegeven.

Binnenin de kelder zijn verschillende vloerniveaus aangetroffen. Spoornummer 006 is uitgegeven aan het hoogste vloerniveau binnen de kelder en bestaat uit een bruin gele leemlaag. Hieronder ligt een zandlaag S 007 bestaande uit licht grijs zwak lemig zand met baksteenbrokjes. De zandlaag dekte een ouder lemen vloerniveau af S 008. Dit oudste lemen vloerniveau was gemaakt met lichtblauw groen sterk siltige klei en was neergelegd op een dun puinfunderingslaagje (S 009). Het vloerniveau was verzakt.

Het gebruikte baksteenformaat en de mortel maken het waarschijnlijk dat de

kelder met vloeren in de 18e of 19e eeuw gedateerd kan worden. Bij opgravingen door BAAC in 2008 zijn onder huis Neervenne ook sporen van binnenmuren aangetroffen waarbij het metselwerk en de baksteenformaten vergelijkbaar zijn (BR-66-08 S37, S38, en S39).⁵ De zuidelijke keldermuur wordt gevormd door een oudere muur met poer S 041 en 042, waartegen de kelder is aangebouwd. De westelijke lange zijde van de kelder is gemetseld op een oudere muur (S 019). De keldermuur is gedeeltelijk verzakt en was aan de zuidwestzijde een rollaag te zien (afb. 13). Waarom deze daar is aangebracht is niet duidelijk. Deze muur en de andere stukken muurwerk die op en tegen de kelder zijn gebouwd worden

Afb. 13. Zijaanzicht van de binnenzijde van de westelijke keldermuur. Duidelijk te zien is dat de binnenzijde is aangesmeerd en dat er een oudere muur onder ligt. Ook is de rollaag zichtbaar.

uitgebreider beschreven in de paragraaf over het muurwerk. In de kelder werd onder de lemen vloerlaagjes een overkoepelde bakstenen put gevonden. Waarschijnlijk is dit een waterput geweest. Deze put is niet nader onderzocht vanwege de beperkte werkruimte.

Vloer

De lemen vloerlaagjes zijn reeds besproken bij de betreffende kelder. Maar er is nog een vloer (S 018) gevonden. Dit stuk lag in de noordwesthoek van werkput 1 en bestond uit één laag bakstenen bestrating (afb. 14). De bakstenen waren gelegd op een puinfundering. De datering van dit stuk vloer kon niet worden vastgesteld. De insteek ten behoeve van de puinfundering is gegraven in het natuurlijk opgevulde geul. Het gele zand dat op de linkerfoto te zien is ten zuiden van het vloertje was niet de natuurlijke dekzandbodem maar was een natuurlijke zandlaag die was afgezet bovenop een humeuze kreekvulling. Het vloertje ligt buiten de voormalige westelijke gevel van huis Nederverne en kan zodoende een oud straatniveau zijn geweest. De bovenkant van deze bestrating ligt op 1.38 m + NAP.

Afb. 14. Links, bovenaan-zicht vloer S 018. Rechts detail vloer.

Muren

Muur S 019

De westelijke keldermuur was gebouwd op een oudere muur (S 019) (afb. 13). Deze oudere muur met dezelfde noordoost-zuidwest oriëntering als de westelijke keldermuur bestond nog uit vijf baksteenlagen. De bakstenen waren oranje-rood van kleur en een stuk groter dan die behorende tot de kelder en hadden een formaat van 25,5 x 12 x 5 centimeter. Deze oudere muur lijkt verzakt te zijn. Mogelijk is dit te verklaren door de aanwezigheid van een oude restgeul op deze lokatie (paragraaf 7.1). De bakstenen zijn niet met elkaar verbonden door mortel maar ertussen is groene leem gebruikt.

Mogelijk vormde deze oudere muur een buitenmuur van het voormalige huis Nederverne. Projectie van dit muurwerk op de kadaasterkaart van 1832 bevestigt dat vermoeden. Hoewel de situatie in 1832 iets anders is, blijkt wel dat de oude

muur S 019 in het verlengde ligt van de voormalige westelijke gevel van huis Nederverne. Ook is het waarschijnlijk dat de uitstekende bouwmasa in de zuidwesthoek van huis Nederverne, zoals te zien op de kadasterkaart, een latere aanbouw is (bijlage 9). Bij het archeologische onderzoek dat door BAAC is uitgevoerd in 2008 zijn twee muren aangetroffen met eenzelfde baksteenformaat. Het ging hierbij om een stuk muur dat de erfafscheiding vormde tussen de huizen Bruheze en Assendelft (structuur 3, S4 en S5) en om de achtergevel van huis Bruheze (structuur 5, S107 en S108). Deze structuren zijn op basis van het baksteenformaat destijds gedateerd in de tweede helft van de 15e eeuw.⁶ Op basis van de stratigrafie, het baksteenformaat en de vergelijking met de muren uit het onderzoek in 2008 is deze muur waarschijnlijk ook te dateren in de tweede helft van de 15e eeuw.

Afb. 15. Muren S 003, 004, 005, 015 en 016 in het opgravingsvlak.

Muur S 003

Ten oosten van de kelder (structuur 1) sluit een zuidoost-noordwest georiënteerde muur aan op de zuidoosthoek van de kelder. Deze muur bestaat uit verschillende onderdelen en heeft de spoornummers 003, 004, 015, en 016 gekregen (afb. 15). Het oudste deel is het gedeelte met spoornummer 003. Deze anderhalfsteens muur heeft een steunbeer die zowel aan de noord als zuidkant iets uitsteekt. Aan de zuidkant steekt de steunbeer ongeveer 40 cm uit en aan de noordkant onge-

veer 15 centimeter. Het fundament heeft drie versnijdingen en is gemetseld met oranje/rode baksteen en kalkmortel. De bakstenen hebben een formaat van 21/22,5 x 10 x 4,5/5 cm. Dit muurwerk was aan de west kant afgebroken en aan de oostzijde mogelijk recent verstoord. In het verlengde van S 003 ligt een vergelijkbaar stuk muur met steunbeer S 042 en 041. Waarschijnlijk hebben deze delen ooit aan elkaar gezeten en vormden ze samen een deel van de zuidelijke gevel van huis Nedervenne. Dit wordt bevestigd wanneer de muur geprojecteerd wordt op de kadasterkaart uit 1832 (zie bijlage 10). Het baksteenformaat van S 003 is kleiner dan die behorende tot de 15e eeuwse muur S 019, maar behoort waarschijnlijk wel tot het hofhuis. Mogelijk dat deze muur iets later is geplaatst.

Afb. 16. Muren S 038 en 039 t/m 043 in het opgravingsvlak.

Muurdelen S 042 en 041

In het verlengde van het muurdeel S 003 werd in werkput 3 een vergelijkbare muur met steunbeer gevonden (S 042 en 041) (afb. 16). Dit gedeelte is gebruikt als zuidelijke keldermuur. Vermoedelijk is deze poer met muur, bestaande uit met kalkmortel gemetselde rode baksteen, gelijktijdig met de muur en poer met spoornummer 003. In de poer zaten veel gebroken stenen maar er is één hele baksteen gevonden met een lengte van 23 centimeter, een breedte van 11 centimeter en een dikte van 5,5 centimeter. Dit formaat is groter dan het gemeten formaat van de muur S 042 en muur S 003 maar deze baksteen is waarschijnlijk hergebruikt. De bakstenen die gebruikt zijn in het muurfundament (S 042) dat met de poer (041) in verband staat, hebben een formaat van 22 bij 10,2 en 4,5 centimeter. Dit baksteenformaat komt overeen met dat van S 003. Waarschijnlijk is de stevige poer met muur opgenomen in de kelderwand of is de kelder er tegenaan gebouwd. Deze muurdelen vormen samen een deel van de zuidelijke gevel van huis Nedervenne. Dit wordt bevestigd wanneer de muur geprojecteerd wordt op de kadasterkaart uit 1832 (zie bijlage 10). Het baksteenformaat van S 041 en 042 is kleiner dan dat behorende tot de 15e eeuwse muur S 019, maar behoort waarschijnlijk wel tot het hofhuis. Mogelijk dat deze muur iets later is geplaatst.

Muurdelen S 004, 015 en 016

S 004 vormt de connectie tussen het uitgebroken muurdeel S 003 en de haakse keldermuur S005 (afb.15). Vermoedelijk is hier de oude muur ooit weggebroken om een goede verbinding met de latere kelder (structuur 1) te kunnen maken. S 004 was zowel koud tegen de keldermuur S 005 als tegen S 003 aangezet. De anderhalfsteens muur was met groene leem gemetseld en de roze bakstenen hadden een formaat van 21/22 x 10/11 x 4,5/5 centimeter. Het baksteenformaat en de breedte van de muur S 004 komen overeen met S 003 terwijl de diepte, het mortelgebruik en de versnijdingen van elkaar verschillen. Het muurwerk S 015 en de puinbrok S 016 zijn beide later tegen S 003 aan komen te liggen. De bakstenen die gebruikt zijn bij S 015 waren kleiner en harder gebakken. Op de bakstenen lag kalkmortel en onderop waren ze met groene leem tegen S 003 aan gevestigd. Het baksteen formaat was 18/18,5 x 8,5/9 x 4,5/5 centimeter. Dit muurwerk was slechts één laag hoog en bestond uit 4 bakstenen. Een datering van deze muur delen is niet te geven. Wel kan worden gesteld dat het gedeelte met spoornummer 003 het oudste is en vermoedelijk, gedeeltelijk is weggebroken voor de plaatsing van de kelder in de 18e/19e eeuw. S 004 is daar later ter opvulling weer tussen gemetseld. S 004 is 18e-19e eeuws en de sporen 015 en 016 zijn niet nader te dateren dan in de nieuwe tijd B en C.

Muurdelen S 035, 037 en 022

Ten westen van de kelder is nog een zuidoost-noordwest georiënteerd stuk muurwerk aangetroffen. Dit muurwerk bestond uit drie delen S 035, 037, 022. Deze delen liggen in het verlengde van elkaar. Het spoornummer 022 is uitgedeeld aan een anderhalfsteens muur met aan de noordzijde twee versnijdingen waarvan nog vier baksteenlagen aanwezig waren. Deze muur is met kalkmortel opgebouwd uit

Afb. 17. Muren S 022, 035, 036 en putje S 034 in het opgravingsvlak.

oranje gebroken bakstenen. Er waren geen hele bakstenen meer in aanwezig. De lengtemaat van de bakstenen kon niet worden vastgesteld maar de breedte was elf centimeter en de dikte vijftienhalve centimeter. De bovenste baksteenlagen waren aan de oostzijde afgebroken. Tussen spoor 022 en 035 liep de onderste versnijding van deze muur aan de noordzijde door. Dit gedeelte kreeg spoornummer 037. Spoor 037 was nog maar één steenlaag dik en opgebouwd met dezelfde gebroken donkerrode bakstenen met hetzelfde formaat als S 022. Waarschijnlijk is dit dus hetzelfde spoor, maar ter hoogte van nummer 037 dieper en verder uitgebroken. Deze bakstenen liggen koud tegen het muurdeel S 035 aan. In het verlengde van S 002 lag de bredere tweesteens muur S 035. Het muurdeel was gemetseld met hergebruikte, veelal gebroken kloostermoppen met een formaat van 27 x 13 x 6 centimeter. Deze muur was met kalkmortel gemetseld en er waren nog vier baksteenlagen aanwezig. Deze muur lijkt aan de westzijde afgebroken

Muur S 036

Het muurdeel met spoornummer 036 ligt haaks op de muur met de spoornummers 035 en 022 en is noordwest-zuidoost georiënteerd. Dit is een anderhalfsteensmuur, waarin vooral gebroken bakstenen zijn gebruikt. De muur bestond nog uit minimaal drie steenlagen (de onderkant is niet bereikt) en was met kalkmortel gemetseld. Het formaat van de bakstenen was ? x 11 x 6 centimeter. Het baksteenformaat, de breedte, de gebruikte kalkmortel en de opbouw van de muur was identiek aan S 022 maar kan door het gebruik van hergebruikt materiaal ook aan S 035 gelinkt zijn. Het lijkt er op dat deze muren (S 022, 035 en 036) met elkaar in verband hebben gestaan maar dat deze ter hoogte van de hoek zijn weggebroken.

Muur S 039

Bovenop de westelijke keldermuur (S 038, structuur 1) lag aan de zuidkant ander muurwerk S 039 (afb. 16). Deze muur is opgebouwd uit gelige ijsselsteentjes met een formaat van 17,5-18 x 8 x 4-4,5 centimeter die met kalkmortel waren gemetseld. In een deel van de muur waren hard gebakken donkerroze, incomplete bakstenen en een groen geglazuurde tegel gemetseld. De muur kon op basis van de stratigrafie gedateerd worden in of na de 18e eeuw.

Muur S 043

Ten zuiden van de kelder structuur 1 ligt een klein fragment muur (S 043) in verband (afb. 16). Hiervan was slechte één baksteenlaag over. Dit éénsteens muurtje ligt koud tegen S 042. De gele baksteentjes waren met kalkmortel gemetseld en hadden een formaat van 18-18,5 x 8,5-9 x 4-4,5 centimeter. Het baksteenformaat kwam overeen met dat van het jongste muurdeel van structuur 1 (S 005, 012, 038).

Muren S 052 en 056

In werkput 3 zijn verschillende muurfundamenten aangetroffen. De muren met de spoornummers 052 en 056 hebben mogelijk met elkaar in verband gestaan maar

Afb. 18. Muren S 052, 053, 054 en S 056 in het opgravingsvlak.

zijn precies op de verbindingshoek weggebroken om plaats te maken voor een jonger muurfundament S 053 (afb. 18). De oost-west georiënteerde muur S 056 is opgebouwd met oranje/roze bakstenen en gemetseld met kalkmortel. De bakstenen hadden een formaat van 18 x 8 x 4 centimeter. Dit was een tweesteensmuur met aan beide zijden twee versnijdingen. Van dit muurwerk waren nog zeven baksteenlagen aanwezig, de vijf-lagenmaat was 30 centimeter. Deze muur was aan de oost- en westzijde weggebroken. Aan de oostkant is dat vermoedelijk gebeurd om plaats te maken voor een jonger fundament (S 053). Van S 056 was in deze werkput nog maar 1,20 meter bewaard gebleven. Het noord-zuid georiënteerde muurdeel S 052 heeft mogelijk met S 056 in verband gestaan en staat er haaks op. Spoor 052 is een noord-zuid georiënteerde muur gemetseld met oranje roze baksteen en zachte kalkmortel. Van deze anderhalfsteens muur zonder versnijdingen waren nog vijf baksteenlagen aanwezig. Het baksteenformaat dat is gebruikt is 18 x 8,5 x 4,5 centimeter en de vijf-lagenmaat was 28 centimeter. De gebruikte bakstenen, mortel en de vijf-lagenmaat zijn vergelijkbaar met die van S 056. Aan de westzijde is nog net een aanzet tot een hoek te zien. Van het fundament was nog 80 centimeter aanwezig. Mogelijk hebben deze muurdelen als fundament gediend voor een binnenmuur.

Muur S 053

De muurfundamenten S 056 en 052 zijn afgebroken om plaats te maken voor een jonger fundament S 053 (afb. 9 en 18). Hiervan is alleen een hoek gevonden, de rest viel buiten de werkput. De hoek is met tras en gele ijsselsteentjes gemetseld. Er waren nog 15 baksteenlagen aanwezig, de onderkant van deze muur lag ongeveer 25 centimeter dieper dan de S 056 en 052. Het gebruikte baksteenformaat is 16 x 7,5-8 x 3,6-4 centimeter. De lengte, breedte en functie van dit muurwerk kon niet worden bepaald omdat het grootste deel buiten de werkput lag. Het baksteenformaat en de tras dateren deze muur in de 18e of 19e eeuw.

Muurdeel S 054

De ruimte tussen S 052 en S 053 is opgevuld met veel gebroken stukken rose en gele bakstenen die met harde kalkmortel aan elkaar gemetseld zijn, deze opvulling heeft S 054 gekregen (afb. 18). Er is gebruik gemaakt van hergebruikte bakstenen

en is waarschijnlijk na de aanleg van S 052 hier tussenin gebouwd ter versteviging (afb. 9 en 18).

Muur of vloertje S 064

In profiel 1 van werkput 4 werd duidelijk dat onder de met puin (S 064) opgevulde ruimte tussen S 053 en S 056 op een diepte van 1.75 m + NAP, ter hoogte van de bodem van S 053, nog gemetselde bakstenen (S 065) aanwezig waren (afb. 9). Dit spoor is alleen in het profiel in het zicht geweest en kon niet in het vlak worden bekeken. Spoor 065 bestond uit licht roze veelal gebroken bakstenen die met kalkmortel gemetseld waren. Het baksteenformaat is 17 x 8 x 4 centimeter. Er is niet onder de bakstenen gekeken waardoor niet duidelijk is of dit een muurfundamentje of een onderdeel van een vloertje is. Door de beperkte ruimte en daardoor ook de beperkte diepte van de sleuf kon dit niet nader worden onderzocht.

Muren S 068 en 067

In werkput 5 zijn twee muurfundamenten aangetroffen (afb. 19, 20). Spoor 068 is de oudste, deze wordt oversneden door S 067. Spoor 068 is een anderhalfsteens noordoost-zuidwest georiënteerde muur met aan de westzijde 1 vertanding. De muur is gemetseld met kalkmortel en gefundeerd op een 50 centimeter dikke puinfundering (S 071). Het baksteenformaat is 17-17,5 x 8,5 x 4 centimeter. Er waren nog maar vijf lagen bakstenen aanwezig. Het baksteenformaat maakt een datering in de 18e of 19e eeuw aannemelijk. De orientatie en de ligging van de muur komen overeen met de perceelsscheiding die te zien is op de kadasterekaart uit 1832. Mogelijke heeft deze muur gediend als erfafscheiding tussen het huis Assendelft en Nedervenne.

Spoor 067 is zuidoost-noordwest georiënteerd anderhalfsteens muur opgebouwd met hergebruikte oranje en gele bakstenen en gemetseld met tras. De muur heeft aan de noordzijde drie versnijdingen en aan de zuidkant twee. Het baksteenformaat is 17-17,5 x 8,5-9 x 4 cm en is vergelijkbaar met het baksteenformaat behorende bij S 068. Waarschijnlijk zijn bakstenen van S 068 in de muur S 067 hergebruikt. De muur is gebouwd op een 15 centimeter dikke vleilaag van geel zand. De tien-lagenmaat is 54 cm. Een gresbuis is ingemetseld in S 067. Deze afvoer lag haaks op de muur en is er in opgenomen. In de muur is te zien dat er voor de aanleg van de door de muur heeft gelopen en dat deze op een zeker moment vervangen is voor een gresbuis (afb. 20). Dit betekent dat de muur S 067 in de 19e eeuw nog in gebruik was, aangezien dit soort buizen vanaf de 19e eeuw als afvoerbuizen worden toegepast.⁷ Op de luchtfoto uit 2006 is op deze locatie

Afb. 19. Muur S 067 links de noordzijde, rechts de zuidzijde, op de linker foto is te zien dat S 067 spoor 068 doorsnijdt.

Afb. 20. Muren S 067, 068, 069 en S 072 in het opgravingsvlak werkput 5.

een afscheidingsmuur te zien. Op afbeelding 20 is te zien dat in het verlengde van S 067 aan het huidige pand een muur heeft vastgezet. De muur kan dus in de 20ste eeuw worden gedateerd. En is waarschijnlijk voor de recentelijke verbouwing van de panden gesloopt.

Muurdelen S 074, 075 en 076

Bij de begeleiding van het uitgraven van werkput 6 zijn drie kleine stukken muur gevonden (afb. 21). S 074 een oost-west georiënteerde tweesteens muur, gemetseld met kalkmortel en opgebouwd uit voornamelijk gebroken bakstenen van een groot formaat 27 x 13 x 6 centimeter. Er waren nog vijf lagen bakstenen aanwezig. Van dit muurdeel is nog maar 70 centimeter gevonden. In het veld was goed te

Afb. 21. Muur S 074 t/m 076.

zien dat de oostzijde niet verstoord was en dat het een muureinde was. Wanneer we de ligging van dit muurdeel en het baksteenformaat vergelijken met de resultaten van de opgraving in 2008, blijkt dat het baksteenformaat en de oriëntering overeenkomen met die van structuur 3 (S 004 en S 005), de perceelscheiding van huis Bruheze en Assendelft) uit de opgraving van 2008.⁸ Het muurdeel is waarschijnlijk een steunbeer geweest behorende tot deze erfafscheiding. Tijdens de opgraving in 2008 is deze muur gedateerd tussen 1450-1500. De andere twee muurtjes S 075 en 076 zijn beide eensteens muurtjes, opgebouwd uit gele en rode baksteentjes. De bakstenen hebben een formaat van 20 x 9 x 5 centimeter en zijn gemetseld met kalkmortel. Het muurtje S 075 is aan de oostelijke zijde aangesmeerd. S 075 loopt tegen spoor 074 aan en S 076 loopt tegen S 075 aan. Van de beide muurtjes zijn maar kleine delen gevonden. S 075 was nog 66 centimeter lang en S 076 nog maar 33 centimeter.

Gootjes

Goot S 014 en 013

De spoornummers S 013, 014 en 045 zijn uitgegeven aan dezelfde goot. S 014 en S 045 zijn gegeven aan de bakstenen constructie terwijl S 013 de vulling vertegenwoordigd. De overkluisde goot is 90 centimeter breed en gemetseld met gele ijsselsteentjes met een formaat 17 x 9,5 x 4 centimeter. De goot was in totaal 63 centimeter hoog. De goot ligt tegen de keldermuur (structuur 1, S 012) aan (afb. 21). Dit is een afvoergoot van het huis Nedervenne richting de rivier de Mark. De opbouw en het baksteenformaat is hetzelfde als die van de goten S2, S3 en S77 die bij opgravingen in 2008 zijn aangetroffen. Die goten werden gedateerd in de 17e eeuw. De vondsten uit de vulling S 013 van de goot bevestigen deze datering.

Afb. 22. Goot S 014.

In de goot zijn voornamelijk consumptieafval (mosselschelpen, dierlijk bot) en kleine fragmentjes aardewerk, metaal en bouw materiaal gevonden. Het aardewerk bestond ondermeer uit fragmenten steengoed uit Langerwehe een fragment van een roodbakkerd bord met slibversiering en een roodbakkerd grape. Ook is er een gedecoreerde pijpensteel (PP0216, afb. 30) gevonden die gedateerd kon worden tussen 1600-1660. De kelder muur (S 005/012) is waarschijnlijk tegen de goot aangebouwd.

Afb. 23. Van links naar rechts goot S 072, muur S 068, puinfundering S 071 en muur S 067.

Goot met gresbuis S 072

In werkput 5 is een restant van een bakstenen goot waarin een gresbuis is gelegd. De afvoer was noordwest-zuidoost georiënteerd en 50 centimeter breed. Voor de aanleg van deze goot is de muur S 068 weggegraven. De goot is opgebouwd uit ijsselsteentjes, later is daar in mortel de gresbuis als afvoer ingelegd. De goot dateert op zijn vroegst in de 18e eeuw en is in ieder geval tot in de 19e eeuw in gebruik gebleven toen daar ter verbetering van het riool de gresbuis in is gelegd.

Afb. 24. Bovenaanzicht putje S 034 ten zuiden van S 022.

Putje S 034

Direct ten zuiden van S 022 ligt een vierkant putje S 034. Dit putje is opgebouwd uit anderhalfsteens muurtjes aan de oost en westzijde en een halfsteens muurtje aan de noordzijde. Er zijn licht roze/gele bakstenen met het formaat het formaat 19 x 9 x 5 centimeter gebruikt en er is met kalkmortel gemetseld. Het putje is direct aan de zuidzijde tegen S 022 aan gelegd en heeft waarschijnlijk gediend als

afwateringsputje van het gebouw. Aardewerk uit het putje is te dateren in de 19e eeuw.

Waterputten

Waterput S 020

Binnenin de kelder (structuur 1) is een dichtgemetselde koepelwaterput (S 020) gevonden. De diameter van de put was ongeveer 1 meter. De bovenkant van de waterput lag ongeveer 1.40 meter onder het maaiveld op 1.17 m boven NAP. De datering van de waterput kon niet worden achterhaald. Omdat de lemen vloeren behorende bij de kelder over de waterput heen gingen is het aannemelijk dat de waterput niet meer in gebruik was tijdens het functioneren van de kelder in de 18e en 19e eeuw. Door beperkende omstandigheden was het niet mogelijk de waterput nader te onderzoeken en te couperen. De waterput lag op een diepte die niet verstoord zou worden en is behouden gebleven onder de nieuwbouw.

Afb. 25. Bovenaanzicht overkoepelde waterput S 020.

Waterput S 069

Een ander waterput (S 069) is aangetroffen in werkput 5. Deze waterput lag voor de helft binnen de werkput. De diameter van de put kon niet worden vastgesteld omdat de waterput niet voor de helft in de werkput lag maar was minimaal 1,50 meter. De overkoepeling met steunboog was opgebouwd uit lichtgele baksteentjes met een formaat van 16-17 x 7-7,5 x 3,5-4 cm. De koepel was halfsteens. De ijsselsteentjes waren met de kopse kanten aan elkaar gelegd, op een dieper niveau lagen de steentjes wel met de lange zijden tegen elkaar aan. De waterput was minimaal twee meter diep vanaf het vlakniveau (minimaal drie meter diep vanaf maaiveld) en ging nog dieper maar kon vanwege de veiligheid niet dieper uitgegraven worden. In de waterput zaten verschillende vondsten waaronder glas, dierlijk botmateriaal, spijkers, bouw materiaal, een knikker, steen, aardewerk en fragmenten van kleipijpen. Het vondstmateriaal wordt gedateerd in de 17e-19e eeuw.

Afb. 26. Bovenaanzicht overkoepelde waterput S 069.

7.3 Vondsten

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn er 60 vondstnummers uitgedeeld aan in totaal 334 (112 kilogram) fragmenten bouw materiaal, aardewerk, glas, metaal, munten, hout, rookpijp, schelp, natuursteen, bot, ecologisch materiaal, pollenmonsters, mortelmonsters, algemene biologische monsters. Vier vondstnummers zijn gegeven aan monsters, één pollenmonster, twee algemene biologische monsters, en één mortelmonster (totaal 2832 gram).

Aardewerk

Er zijn 107 fragmenten aardewerk (4060 gram) verzameld tijdens het onderzoek, dat is 31 % van het totale aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. Het merendeel van het aardewerk betreft roodbakkerd aardewerk (81 fragmenten, 75 %) van het aardewerk. Er zijn fragmenten gevonden van borden (met en zonder slibversiering), grapes, pispotten, lekschalen, bakpannen en kannen. Eén bord was archeologisch compleet, dit betrof een bord met standring dat gedateerd kan worden in de 19e eeuw (afb. 27). Het aangetroffen roodbakkerd aardewerk wordt gedateerd tussen de late middeleeuwen B en de nieuwe tijd C (1250-heden).

Afb. 27. Bord van roodbakkerd aardewerk, 19e eeuw. AW 4648.

Verder zijn er zeventien fragmenten steengoed (16 % van het aardewerk) gevonden. Dit betrof vooral fragmenten van kannen uit Siegburg en Langerwehe en drinkschaaltjes uit Siegburg. Ook werden er fragmenten van knikkers, mineraalwaterkruiken en een zuurkoolpot gevonden.

De overige fragmenten (8 % van het aardewerk) bestonden uit één fragment van een kop van fayence aardewerk, twee fragmenten van een versierd majolica bord, twee fragmenten van een grijsbakkende schaal en vier fragmenten van een industrieel vervaardigd bord.

Glas

Er zijn acht fragmenten glas (88 gram) gevonden tijdens de opgraving dit is 2 % van het totaal aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. Er zijn fragmenten van vensterglas, wijnflessen en medicijnflesjes aangetroffen. Een hals van een kleurloos medicijnflesje kon gedateerd worden in de 17e eeuw (afb. 28).

Afb. 28. Hals van een 17e eeuwse medicijnflesje. GL 1401.

Metaal en munten

Er zijn negen fragmenten metaal en één munt (in totaal 322 gram) gevonden tijdens de opgraving dit is 3 % van het totaal aantal fragmenten binnen het totale vondstenspectrum. Er zijn zes spijkers, twee lodenmusketkogels en één stukje

Afb. 29. Hollandse duit. MU 1376. Datering 1575-1675.

roest gevonden. Het muntje betrof een koperen duit uit Holland die gedateerd kon worden tussen 1575 en 1675 en waarop op één zijde een maagd in de tuin stond afgebeeld (afb. 29). Behalve de musketkogels en het muntje zijn alle metaalvondsten na documentatie afgestoten. Dit is gebeurd in overleg en met goedkeuring van het bevoegd gezag van de gemeente Breda Vertegenwoordigd door F.J.C. Peters.

Kleipijpen

Er zijn zeven fragmenten pijpsteel gevonden. Vier steelfragmenten waren versierd waardoor ze nader gedateerd konden worden. Er is een steel gevonden met een stempel van decoratie ruiten gevuld met vier lelies. Deze pijpensteel is gemaakt in Gouda en kon gedateerd worden tussen 1600-1660 (PP0216). Een ander steel had een versiering van ruiten met één lelie erin PP0217 (1600-1660). De andere twee gedecoreerde pijpen hadden een zigzag radering (PP0227) waarvan één steel met parelrand (PP0228) beide konden gedateerd worden tussen 1650-1750 (afb. 30).

Organisch materiaal: bot, schelp en hout

Er zijn 116 fragmenten organisch materiaal (1122 gram) verzameld, dit is 36 % van het totaal aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. Hiervan waren 101 fragmenten dierlijk bot, 14 stukken schelp en één stuk hout. Het schelpmateriaal bestond vooral uit fragmenten van mosselen. Het stukje hout was 4 mm dik, 7 mm breed en 18,5 centimeter lang. Het bleek machinaal vervaardigd en is buiten context verzameld. Daarom is ervoor gekozen dit af te stoten.

Het dierlijk botmateriaal bestond voornamelijk uit slacht- en consumptieafval. Het

Afb. 30. Versierde pijpenstelen. Met de klok mee beginnend linksboven: PP0216, PP0217, PP0227 en PP0228.

botmateriaal was afkomstig van rund, varken, schaap/geit, konijn en baars.

Bouwmateriaal

Er zijn 67 fragmenten bouwmateriaal (56 kilo) verzameld. Dit is 20 % van het totale vondstenspectrum. Van iedere bakstenen constructie zijn, wanneer dat mogelijk was, twee hele bakstenen verzameld. Naast de bakstenen bestaat het bouwmateriaal ook uit rode en grijze ongeglazuurde vloertegels, rode en grijze

dakpannen, versierde en geglazuurde wandtegels, brokjes aangesmeerde kalk, gresbuis, roodbakkende rioolpijp.

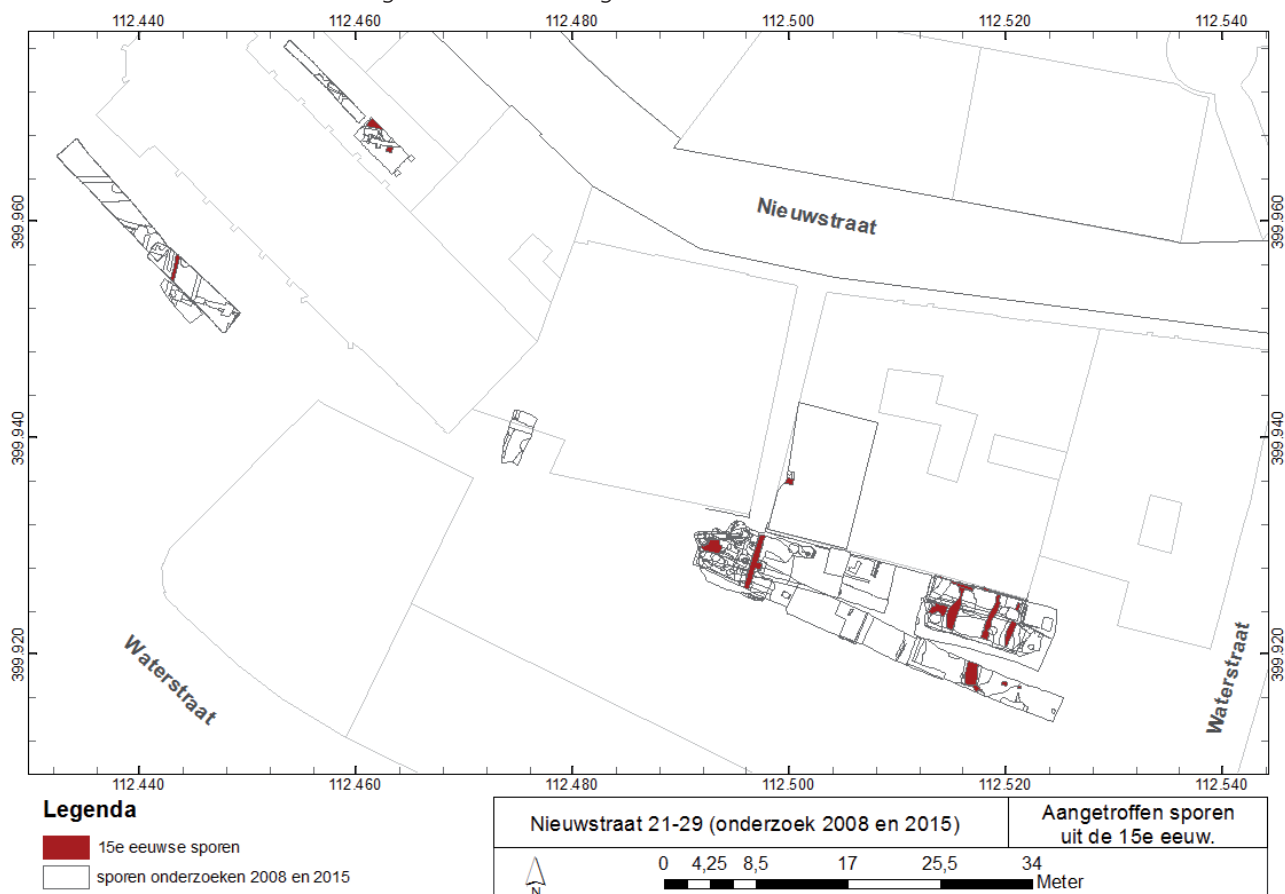
Natuursteen

De vijftien natuursteen fragmenten (45 kilo) die aangetroffen zijn vormen 4 % van het totaal aantal fragmenten binnen het vondstenspectrum. Er is een flink stuk natuurstenen tegel gevonden met de afmetingen 40 x 17,5 x 4,5. Aan de onderzijde kalkmortel en aan de bovenzijde zeer ruw, mogelijk is dit stuk hergebruikt als poerfundament. Verder zijn er stukjes leisteen gevonden waarvan 'één met spijker-gat die waarschijnlijk als daklei is gebruikt. Aan de andere stukken natuursteen kon niet meteen een functie worden toegeschreven.

8

CONCLUSIE

Binnen het plangebied zijn op twee lokaties aanwijzingen gevonden voor een oude restgeul. Tijdens het onderzoek in 2008 werd achter de huizen Bruheze en Waalwijk al een geulvulling waargenomen. Daarvan is destijds met boringen het talud en de ligging bepaald. Ook kon toen, op basis van het vegetatietype dat naar voren kwam uit het pollenonderzoek, dit dal gedateerd worden in het midden- tot laat Atlanticum (ca. 5000 tot 3000 vC). Ongeveer 30 meter westelijker werd in een profiel een tweede restgeul gevonden. Hiervan kon tijdens het recente onderzoek niet worden vastgesteld wat de ligging, breedte en talud van deze geul was. Ook was een datering nu niet mogelijk. Het is mogelijk dat ook hier een prehistorische restgeul van de Mark ligt.

Tijdens dit onderzoek is er 15e eeuws muurwerk gevonden dat behoort heeft tot de voorloper van huis Nederveen dat waarschijnlijk bij de stadsbrand is verbrand. Mogelijk waren er nog meer sporen van deze voorloper aanwezig maar dat kon niet onderzocht worden vanwege het feit dat er maar één vlak kon worden aangelegd en dat er niet tot op de voor het onderzoek gewenste diepte gegraven

kon worden. Er werden vooral sporen gevonden behorende tot het hofhuis van Nederverenne met bijbehorende latere verbouwingen en toevoegingen. Ook is de muur die de perceelsgrens vormde tussen huize Nederverenne en Assendelft en een waterput op het achtererf van huis Assendelft gevonden. In werkput 6 is er nog net een steunbeer gezien die tot een perceelsscheidingsmuur behoorde tussen de percelen van huize Assendelft en Bruheze. De sporen en vondsten zijn allen te dateren vanaf de 15e eeuw tot en met het heden.

8.1 Beantwoording onderzoeksvragen

In deze paragraaf zullen de gebiedsspecifieke onderzoeksvragen uit het PvE worden beantwoord. Het bleek niet mogelijk om de algemene onderzoeksvragen uit bijlage 1 die uit het PvE afkomstig zijn te beantwoorden.

Zijn er bewoningssporen van voor de stadsbrand uit 1490 aanwezig in het plangebied?

Er zijn twee sporen aangetroffen die expliciet voor de stadsbrand van 1490 kunnen worden gedateerd. Het gaat daarbij om een steunbeer (S 074) behorende bij de perceelscheiding tussen de huizen Bruheze en Assendelft en om een stuk muurwerk dat mogelijke een zijgevel of perceelscheiding vormde van huis Nederverenne (S 019).

Zijn er sporen van de hofhuizen aanwezig in het plangebied?

Ja, er zijn verschillende sporen van de hofhuizen gevonden. De oudste twee sporen dateerden uit de 15e eeuw. In werkput 6 werd een steunbeer (S 074) gevonden behorende tot de erfafscheiding tussen de huizen Bruheze en Assendelft, waarvan bij het onderzoek in 2008 ook al een deel werd gevonden.

De overige sporen houden verband met het huis Nederverenne dat in 1903 gesloopt werd om plaats te maken voor het liefdesgesticht met de kapel. In werkput 1 is een stuk muur gevonden dat mogelijk de erfafscheiding of de westelijke gevel van huis Nederverenne vormde. Haaks op dit stuk muur, zijn meerdere resten (S 003, 041, 042) gevonden van een muur met steunberen die eind 15e - 16e eeuw gedateerd moet worden. Langs de muur S 019 is een 17e eeuwse rioolgoot gevonden die vermoedelijk voor afvoer heeft gezorgd vanaf het huis Nederverenne richting de Mark. Hier tegenaan is een kelder (structuur 1) geplaatst die vermoedelijk uit de 18-19e eeuw dateert en verschillende lagen lemen vloertjes heeft gehad. Onder deze vloertjes kwam een overkoepelde waterput (S 020) te voorschijn. Deze waterput is niet nader onderzocht maar zal, op basis van de stratigrafie, waarschijnlijk 17e eeuws of ouder zijn geweest.

Ten westen van de kelder zijn nog enkele muren gevonden, die mogelijke aan een later aanbouw aan huis Nederverenne gelinkt kunnen worden. S 037 ligt op de kadasterkaart uit 1832 namelijk exact op de lokatie van de meest westelijke muur van de in het zuidwesten uitstekende bouwmassa. In werkput 4 zijn enkele muren gevonden die mogelijk te maken hebben met inpandige muren en kelders. De functie en datering van deze muren kon vanwege de geringe omvang niet worden

vastgesteld. In werkput 5 is nog een erfafscheidingsmuurtje tussen de huizen Nederverne en Assendelft aangetroffen. Ook is er een waterput gevonden die op het achtererf van huis assendelft lag.

Is er sprake van ophogingslagen in het plangebied?

Ja, er zijn verschillende ophogingslagen aangetroffen. Ter hoogte van de werkputten 1, 2 en 3 waren de ophogingslagen allen te dateren na de sloop van huis Nederverne rond 1900. In het profiel van werkput 4 was naast de recente ophogingslagen ook een oudere ophogingslaag te herkennen. Deze is waarschijnlijk opgebracht voor de bouw van huis Nederverne, dit werd echter niet door vondstmateriaal bevestigd.

Kunnen de aangetroffen sporen worden gerelateerd aan de sporen die bij eerdere onderzoeken in de omgeving (zie paragraaf 4.1.3) zijn aangetroffen?

Ja, zoals eerder al vermeld, is er een steunbeer (S 074) gevonden die behoort heeft tot de erfafscheiding tussen de huizen Bruheze en Assendelft, waarvan bij het onderzoek in 2008 ook al een deel werd gevonden (bijlage 11).

Hoe is de bodemopbouw in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?

Aan de westkant van het profiel in de werkputten 1 en 2 is er vermoedelijk een geuldal aangetroffen. Er werden verschillende natuurlijke ophogingslagen gevonden en tot op 0,70 m + NAP werd er geen natuurlijke dekzandbodem gevonden. Dit in tegenstelling tot een boring acht meter oostelijker waarbij het dekzand 20 centimeter hoger werd aangeboord. Mogelijk gaat het hier om opvullingslagen van een oude beek of voormalige geul van de Mark. De breedte, de oriëntatie en de datering van dit beekje kon niet worden vastgesteld. Op ongeveer 85 meter ten oosten is ook een geul of beek gevonden.

In werkput 6 is boven het dekzandpakket een laag aangetroffen die lijkt op de natuurlijke opvulling van een beek. Tijdens het in 2008 uitgevoerde onderzoek direct ten zuiden van werkput 6 is deze beekvulling in het lengteprofiel ook gezien waarbij door middel van boringen de talud en de ligging van de beekgeul gereconstrueerd is. Tijdens het onderzoek in 2008 is op basis van het vegetatietype dat naar voren kwam uit het pollenonderzoek dit geuldal gedateerd in het midden- tot laat Atlanticum (ca. 5000 tot 3000 vC).⁹

Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?

Nee, er zijn geen sporen of vondsten uit het paleolithicum en of mesolithicum aangetroffen. Er is niet tot op de onverstoorde bodem gegraven waardoor sporen uit deze periodes op deze lokatie niet zijn uit te sluiten.

Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?

Ja, in werkput 6 is een laag gevonden die mogelijk behoort heeft tot een oude natuurlijk gevormde geul, die gedateerd wordt in het midden- tot laat Atlanticum (ca. 5000-3000 vC). Deze geul is tijdens het onderzoek in 2008 gedateerd op basis

van het vegetatietype in een pollenonderzoek. In werkput 2 zijn vergelijkbare natuurlijke opvullingslagen gevonden die mogelijk ook moeten worden toegeschreven aan een geul of beek. Deze zijn niet gedateerd maar kunnen mogelijk ook prehistorisch zijn. Verder zijn er geen sporen of vondsten uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aangetroffen. Er is niet tot op de onverstoorde bodem gegraven waardoor sporen uit deze periodes op deze lokatie niet zijn uit te sluiten.

Zijn er sporen van ontginning aanwezig?

Nee, tijdens het onderzoek zijn er geen sporen van ontginning aangetroffen.

Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?

Er was geen esdek aanwezig.

Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?

Het is bekend dat de hofhuizen aan de Nieuwstraat dateren rond 1500 en dat er daarvoor mogelijk voorlopers hebben gestaan. Tijdens het huidige onderzoek zijn twee fundamenteen gevonden die mogelijk in de tweede helft van de 15e eeuw te dateren zijn. Het gaat daarbij om een poer (S 074) behorende bij de perceelsscheiding tussen de huizen Bruheze en Assendelft. En om een stuk muurwerk dat mogelijke een zijgevel of perceelscheiding (S 019) vormde van huis Nederverne. Er zijn geen andere sporen gevonden die gerelateerd kunnen worden aan een oudere periode.

Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?

Mogelijk is er een oud staatsniveau aangetroffen ten westen van de voormalige westelijke gevel van huis Nederverne. Dit stuk lag in de noordwesthoek van werkput 1 en bestond uit een stuk bestrating opgebouwd uit één laag bakstenen. De bakstenen waren gelegd op een laag puinfundering. De datering van dit stuk vloer kon niet worden vastgesteld, maar ligt in ieder geval vóór de sloop van huis Nederverne in 1903. De bovenkant van deze bestrating ligt op 1.38 m+ NAP.

Is er bebouwing aanwezig?

Ja, er zijn diverse muren en kelders gevonden die gerelateerd worden aan het huis Nederverne. De oudste sporen stammen uit de tweede helft van de 15e eeuw, de overige sporen zijn in de 16e t/m 19e eeuw te dateren.

Zijn er aanwijzingen voor activiteiten uit de Spaanse tijd? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?

Nee, er zijn geen sporen en of vondsten aangetroffen die expliciet met de tachtigjarige oorlog verband houden.

Zijn er nog andere (bewonings)sporen?

Er zijn verder twee waterputten, een stukje bestrating en drie afscheidingsmuurtjes gevonden. Ook werden er verschillende riolen gevonden die in datering varieerde vanaf de 17e tot de 19e eeuw.

Wat is de aard, omvang (begrenzing vaststellen), datering, context, gaafheid, kwaliteit van de aangetroffen sporen?

Op twee lokaties zijn aanwijzingen gevonden voor oude restgeulen of beekjes. Tijdens dit onderzoek zijn er geen sporen of vondsten aangetroffen die gerelateerd worden aan de voorlopers van de hofhuizen. Er zijn vooral sporen gevonden behorende tot het hofhuis van Nedervenne en enkele sporen die gerelateerd kunnen worden aan de huizen Assendelft en Bruheze. De resten zijn te dateren in de late middeleeuwen en nieuwe tijd, en zijn over het algemeen goed bewaard gebleven.

Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

De aangetroffen sporen hebben een hoge archeologische waarde.

9

WAARDERING EN AANBEVELING

Er is een vindplaats aangetroffen, deze wordt gewaardeerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3 (KNA 3.3). Dit waarderingsproces vindt plaats in een aantal stappen:

1. Waardering op basis van belevingsaspecten, waardering op basis van schoonheid en herinneringswaarde.
 2. Waardering op basis van fysieke criteria, waardering op basis van gaafheid en conservering.
 3. Waardering op basis van inhoudelijke criteria, waardering op basis van zeldzaamheid, informatie waarde, ensemblewaarde en representativiteit.
- Naar aanleiding van het inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven en de archeologische begeleiding wordt de vindplaats als volgt gewaardeerd.

Tabel 1
Scoretabel waardestelling uit de KNA 3.3 waarbij 1 de laagste waarde en 3 de hoogste waarde is

waarden	criteria	scores
beleving	schoonheid	n.v.t.
	herinneringswaarde	n.v.t.
fysieke kwaliteit	gaafheid	2
	conservering	2
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	3
	informatie waarde	3
	ensemblewaarde	3
	representativiteit	n.v.t.

1. De criteria schoonheid en herinneringswaarde zijn alleen van toepassing op archeologische vindplaatsen die nog zichtbaar zijn in het landschap. Hier is dat niet het geval daarom is de belevingswaarde niet van toepassing op het onderzochte terrein.
2. De criteria 'gaafheid' en conservering krijgen een middelhoge score. De sporen waren goed geconserveerd en nauwelijks verstoord. Binnen de werkputten 1 t/m 5 is de bovengrond tot ongeveer 1 meter onder maaiveld uitgegraven. Daaronder is de archeologie intact.
3. De inhoudelijke kwaliteit scoort hoog. De aangetroffen sporen hebben nieuwe informatie opgeleverd over de bewoningsgeschiedenis van dit terrein en zijn een aanvulling op de eerdere archeologische en bouwhistorische onderzoeken van de panden en achtererven aan de Nieuwstraat.

In het plangebied is sprake van een behoudenswaardige vindplaats. Vanwege de nabijheid van de kapel is het niet mogelijk om de werkputten uit te breiden naar een archeologische opgraving. Er is daarom met de opdrachtgever afgesproken om de bouwplannen zodanig aan te passen dat er archeologie vriendelijk wordt gebouwd en dat er rekening wordt gehouden met de in de bodem aanwezige muurresten.

De behoudenswaardige archeologische waarde blijft echter van kracht, omdat ter hoogte van de proefsleuven de archeologische interessante bodem niet tot op volledige diepte is onderzocht en de meeste sporen behouden zijn. Als er in de toekomst nieuwe ontwikkelingen in die gebieden en directe omgeving worden gepland geldt een archeologische onderzoeksplicht.

Centraal College van Deskundigen, 2013. *Kwaliteitsnorm nederlandse Archeologie, versie 3.3*, Gouda.

Berkvens, R. en C. W. Koot, 2004. *Bredase akkers eeuwenoud*. Rapportage Archeologische Monumentenzorg 102, Breda.

Beusink, A. en R. van der Mark, A.C. van de Venne, 2009. *Breda Nieuwstraat 21-29. Definitief archeologisch onderzoek*. Archeologische rapporten Breda 96/BAAC rapport A-08.0119, 's-Hertogenbosch.

R. Visschers, 1983. *Bodemkaart van Nederland schaal 1 : 50 000. Toelichting bij de herziene uitgave van blad 50 West Tilburg*, Stiboka, Wageningen.

Bles, B.J. en R. Visschers, 1983. *Bodemkaart van Nederland schaal 1 : 50 000. Toelichting bij de herziene uitgave van blad 50 West Tilburg*, Stiboka, Wageningen.

Haslinghuis, E.J. en Janse, H. 2005. *Bouwkundige termen, verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie*. Leiden.

Hooydonk, J. H., 1998a: *De Nieuwstraat of Steenbrugstrate*, Engelbrecht van Nassau 1998/1, Breda, 35-46.

Hooydonk, J. H., 1998b: *Hofhuizen in de Nieuwstraat: de huisnummers 21 en 23*, Engelbrecht van Nassau 1998/2, Breda, 100-111.

Hooydonk, J. H., 1998c: *Hofhuizen in de Steenbrugstrate (Nieuwstraat): Huis Assendelft. Het 'huis der bastaarden'*, Engelbrecht van Nassau 1998/3, Breda, 150-161.

Hooydonk, J. H., 1999: *Hofhuizen in de Steenbrugstrate (Nieuwstraat): Huis Assendelft. Het 'huys Nedervenne' ook 'de Gruyters huysinge' genoemd*, Engelbrecht van Nassau 1999/2, Breda, 77-87. Engel

Kamphuis, J., 1996: *Historisch rapport. Waelwijk en Bruheze, Assendelft, Het Liefdesgesticht. Nieuwstraat 21-29 te Breda*. Delft.

Leenders, K.A.H.W., 2006. *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*, Breda.

Otten, G., 1988. *De straten van Breda*, Tilburg.

Peters, F.J.C. en M.L. Craane, 2015. *Programma van Eisen Breda. Nieuwstraat 21-31 (2015/06)*, Breda.

Peters, F.J.C. en M.L. Craane, 2015. *Selectiebesluit archeologie Nieuwstraat 21-31, (2015/21)*, Breda.

Veerman, J., 2015. *Zestiende-eeuwse gedeelten van drie hofhuizen aan de Nieuwstraat te Breda*. Jaarboek 'de Oranjeboom' 68. Breda.

Weerden, J.F. van der, 2004: *Breda Slokker. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven. BAAC-rapport 04.129*. 's-Hertogenbosch.

Websites

<http://archis2.archis.nl>

Noten

1. Peters en Craane 2014.
2. Berkvens en Koot 2004.
3. Berkvens en Koot 2004.
4. Otten 1988.
5. Beusink, van der Mark en van de Venne, 2009. pag. 45
6. Beusink, van der Mark en van de Venne, 2009. pag. 33 en 35
7. Haslinghuis 2005. pag. 208
8. Beusink, van der Mark en van de Venne, 2009. pag. 38
9. Beusink, van der Mark en van de Venne, 2009. pag. 50

Bijlage 1: Onderzoeksthema's en vraagstellingen

Zoals in paragraaf 5.2 staat vermeld dient er naast de gebiedsgerichte onderzoeksvragen ook aandacht te worden besteed aan onderstaande onderzoeksthema's en vraagstellingen die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald.

Landschap

- Hoe zag de paleogeografie er uit? Wat is de geomorfologische achtergrond van het huidige landschap? Wat is de hydrologische ontwikkeling in het gebied?
- Welke ontwikkelingen van het landschap en het milieu vonden gedurende deze periode plaats en welke invloeden hadden deze op het leefmilieu van de mens?

Bodem

- Tot op heden bestaat nog geen compleet beeld van de bodemopbouw in het centrum van Breda. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat in de loop van de late middeleeuwen de mens op grote schaal het natuurlijk landschap heeft aangepast door middel van ophogingen. Enerzijds lijkt het landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben bij het uitkiezen van de oudste nederzettingen van Breda, anderzijds heeft men aan het eind van de 13e eeuw en het begin van de 14e eeuw op grote schaal de natuurlijke loop van de Mark teruggedrongen ten behoeve van uitbreiding en verdichting van de middeleeuwse kern. Ook bij de aanleg van de stadsverdediging lijkt het reliëf en landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben. Informatie over de exacte wisselwerking tussen het natuurlijk landschap en de ontwikkeling en inrichting ligt op veel plaatsen in het bodemarchief opgeslagen.
- Archeologisch onderzoek naar het gebruik en de functie van beekdalen in het verleden heeft tot nu toe op kleine schaal plaats gevonden. Om beter inzicht te verkrijgen in de relatie en interactie tussen mens en beekdalen is het van belang de bodemopbouw en processen van bodemvorming in beekdalen beter in kaart te brengen.
- De hoger gelegen dekzandruggen zijn van oudsher geliefde plaatsen voor de mens om zich te vestigen. De ontwikkeling van cultuurlagen en esdekken is een belangrijk onderdeel van het archeologisch onderzoek. Op basis van deze ontwikkelingen kan een beter inzicht worden verkregen in het gebruik, de functie en betekenis van het landschap voor de mens.
- In Breda komen niet alleen pleistocene zandgronden voor die worden aangeduid als het Hoge, in het noordelijke deel van Breda komen holocene afzettingen voor, het Lage. In dit deel van Breda komen moeren (veengebieden),

dalletjes, dijken, beemden en donken voor. Vooral de beemden zijn een kenmerkend onderdeel van het Lage en werden als grasland werden in het verleden extensief gebruikt als hooilanden en voor het weiden van vee. De functie van en de relatie tussen het Lage en de mens is nog niet intensief onderzocht.

Flora/fauna

- Wat was de aard van de begroeiing van het landschap gedurende de periode late prehistorie tot en met de middeleeuwen en welke invloeden had deze op de leefwijze van de mens?
- Welke wilde dieren kwamen in de vrije natuur in de omgeving van de nederzetting en de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Welke gedomesticeerde dieren kwamen in de omgeving van de nederzetting en in de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Het verkrijgen van informatie over de lange termijnontwikkeling van de vegetatie in de regio; de verhouding tussen de gebruikte en niet-gebruikte ruimte; de agrarische economie; de voedsel economie; het gebruik van ruimte in huizen en op erven.

Bewoning / Nederzetting

- Zijn er nederzettingssporen op het terrein aanwezig en welke datering hebben zij? Geef, indien mogelijk, een fasering binnen de nederzetting.
- Hoe is de bewoning gestructureerd – losse erven of geconcentreerde bewoning? Is het mogelijk complete erven op dit terrein uit enige periode te onderzoeken?
- Wat is de verklaring voor de locatiekeuze ten opzichte van het 'natuurlijke' landschap en indien mogelijk het cultuurlandschap?
- Welke relatie is er te leggen tussen eventueel in tijd opvolgende elementen in het landschap (bv nederzettingssporen en begravingen uit uiteenlopende perioden)?
- Is er een koppeling mogelijk tussen de archeologische en de historische gegevens en archieven en welke relevantie of betekenis heeft dit?

Verkaveling

- Zijn er sporen van verkaveling in het terrein, en zo ja wat is de aard en de wijze van aanleg van de verkaveling (sloten, greppels, afrastering, etc.)?
- Wat is de vorm van de verkaveling en omvang van de omgrensde percelen, zowel binnen als buiten een eventuele nederzetting?
- Welke relatie is er te leggen tussen de perceelgrenzen en de vroegste kadasterkaarten?
- Waarvoor zijn de kavels gebruikt?

Infrastructuur

- Komen er in het gebied sporen van paden, wegen en voorden voor en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?

- Komen er in het gebied waterbeheerstructuren voor zoals dijken, gemalen, stuwen en (afwatering)sloten en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Wat is de relatie tussen de gebouwen en de diverse elementen van de infrastructuur?
- Wat is de relatie tussen de vormen van infrastructuur en de historische gegevens over paden en wegen?

Vestingbouw

- Zijn in het onderzoeksgebied sporen van vestingbouw of linies (onverstoord) aanwezig?
- Welke fasen uit de vestingbouw zijn op het terrein aanwezig?
- Zijn de sporen van vestingbouw te koppelen aan de vestingkaarten (uitgave gemeente Breda 2008)?

Complextype/Ensemble

- Hoe kan de locatie beschreven worden in termen van ensembles van sporentypen en -clusters? Het gaat erom ensembles te typeren opgebouwd vanuit de meest eenvoudige vorm tot de meest samengestelde vorm. Deze getypeerde (representatieve of juist uitzonderlijke) ensembles hebben de functie van bouwsteen in de beschrijving van de aard van het gehele complextype.
- Het verkrijgen van inzicht in de lange termijnontwikkeling van de bewoning in de regio en daaraan gerelateerd het gebruik van de ruimte.
- Inzicht krijgen in de begrenzing en het karakter van de bewoningssporen; inzicht krijgen in de ruimtelijke en chronologische relatie tussen bewoningssporen uit verschillende perioden; vraagstukken omtrent continuïteit en discontinuïteit in bewoning beantwoorden; inzicht krijgen in de functie en het gebruik van zones in het landschap, bijvoorbeeld de situering van “site” en “off-site”, nederzetting en grafvelden, dekzandrug en beekdal.

Bijlage 2: Sporenlijst

Put	Spoor	Spoor-aard	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Nap onder	Nap boven	Spoordiepte	Opmerking
1	1	VERST			NTC	NTC		1,9		gresbuis, riool aansluiting op put S 002
1	2	REC			NTC	NTC		1,99		gemetseld, met een aansluiting van een gresbuis, rioolput
1	3	MR						1,74		NW-ZO georiënteerd met steunbeer. 015 is er los tegenaan gevleid. S 004 ligt in het verlengde van deze muur maar is niet in verband gemetseld.
1	4	MR					1,35	1,61	26	nog 5 lagen aanwezig, andere soort baksteen als S 003. Ligt in het verlengde maar geen verband. Bakstenen zijn gevleid met groene leem.
1	5	KEL					0,7	1,68	98	Keldermuur = S 012, 038 en 042. S 006 is het vloerniveau binnen de kelder. Binnenzijde aangesmeerd.
1	6	VR					1,28	1,38	10	vloerniveau van leem binnenin de kelder S 005, vloerniveau is ongeveer 10 cm verzakt.
1	7	LG					1,04	1,31	27	zandlaag tussen de twee lemen vloerniveaus in de kelder S 005
1	8	VR					0,88	1,12	24	onderste lemenvloerniveau binnen kelder.
1	9	LG					0,77	0,88	11	puinfunderingslaagje onder kelder S 005
1	10	LG			LMEB	NTC	0,62	0,78	16	via RTS
1	11	LG			LMEB	NTA		0,64		kreekvulling?
1	12	KEL					0,7	1,7	100	via RTS
1	13	LG			LMEB	NTB	1,54	1,76	22	vulling van gootje S 014, veel consumptieafval (mosselschelpen, dierlijk bot)
1	14	GT	17	17	NTA	NTB	1,44	1,8	36	Het gootje was overkluisd. Het is gemetseld met ijsselsteentjes 17 x 9,5 x 4 cm. Gootje ligt tegen keldermuur (S 005/012) aan.
1	15	MR						1,56		bakstenen los tegen S 003
1	16	MR						1,48		puinbrok staat los van S 003
1	17	ST						1,34		natuursteen los tegen S 003 en 016
1	18	VR						1,38		via RTS
1	19	MR	1400	1500	LMEB	LMEB		1,9		onder S 012 grotere bakstenen nog 5 lagen aanwezig, de muur lijkt verzakt te zijn.
1	20	WA						1,17		overkluisd, in kelder S 005 - 012, was niet mogelijk dit te couperen
1	990	LG								via RTS

Put	Spoor	Spoor-aard	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Nap onder	Nap boven	Spoordiepte	Opmerking
1	999	A								
2	21	LG					1,1	1,26	16	via RTS
2	22	MR					1,22	1,46	24	nog 4 baksteenlagen aanwezig met 2 versnijdingen aan de noordzijde. Oranje bakst met kalkmortel gemetseld. geen hele bakst gebruikt ?x11x5,5 cm
2	23	LG					0,9	1	10	laag niet op vlaktekening alleen in P1
2	24	LG						0,9		laag niet op vlaktekening alleen in P1
2	25	LG					1,24	1,3	6	laag niet op vlaktekening alleen in P1
2	26	LG					1,24	1,4	16	laag niet op vlaktekening alleen in P1
2	27	LG						1,32		verstoord
2	28	LG					1,3	2,2	90	laag niet op vlaktekening alleen in P1
2	29	LG						1,7		laag niet op vlaktekening alleen in P1
2	30	LG						1,4		via RTS
2	31	LG					1,5	2,1	60	laag niet op vlaktekening alleen in P1
2	32	LG					1,64	1,66	2	kalklaagje tussen S 031 en S 033
2	33	LG						1,4		laag niet op vlaktekening alleen in P1
2	34	MR						1,48		dit is een putje, n-z muurtje 1,5 steens en o-w 0,5 steens. gemetseld met licht roze/gele bakstenen en kalkmortel. formaat 19 x 9 x 5 cm ligt aan zuidzijde tegen S 022 aan.
2	35	MR						1,54		breder dan s022 maar ligt wel in het veerlengde O-W georiënteerd. 1 versnijding aan de noordzijde. 27 x 13 x 6. 1 kloostermop, is hergebruikt materiaal, wel allemaal kloostermoppen maar veel gebroken. 4 baksteenlagen met kalkmortel gemetseld
2	36	MR						1,58		ligt haaks op s035, hergebruikte bakstenen veel halve stenen met kalkmortel gemetseld. muur N-Z georiënteerd. ? x 11 x 6. minimaal 3 steenlagen, onderkant niet bereikt.
2	37	MR						1,3		Ligt tussen S 022 en 035 in.
2	990	LG					2,1	2,3	20	via RTS
2	999	VERST								via RTS

Put	Spoor	Spoor-aard	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Nap onder	Nap boven	Spoordiepte	Opmerking
3	38	MR					0,71	1,71	100	onderdeel keldermuur, N-Z geor. Aangesmeerd tot 43 cm diepte. Staat op die diepte op andere muur (zie wp 1)
3	39	MR					1,45	1,63	18	ligt op s038. Muur. ijsselsteentjes. 18 x 8 x 4,5 cm plus kalkmortel
3	40	PUC						1,42		puin opvulling (bakstenen en mortel) tussen S 038 en 041
3	41	MR						1,47		poer/steunbeer, hoort verm. bij s042. kalmortel. 5 lagenmaat = 33 cm, 10 lagen = 66 cm. Onderkant niet gezien. S040 ligt op S041.
3	42	MR					0,98	1,4	42	In verband met S 041 en gebruikt als zuidelijke keldermuur behorende bij structuur 1.
3	43	MR					1,4	1,45	5	1 laag bs. koud tegen s042. 18,5 x 9 x 4 cm. Ligt op S950.
3	44	LG						1,2		Puinbaan, uitbraaksleuf. veel bs, mortel, puin.
3	45	GT						1,76		is het gemetselde gootje zie S 014
3	46	LG					1,56	2,76	120	niet in het vlak alleen in P1
3	47	LG					1,46	2,06	60	niet in het vlak alleen in P1
3	48	LG					1,4	1,46	6	niet in het vlak alleen in P1
3	49	LG					1,2	1,4	20	niet in het vlak alleen in P1
3	50	IML					1,32	1,44	12	niet in het vlak alleen in P1
3	51	LG						1,18		niet in het vlak alleen in P1
3	990	LG								via RTS
4	52	MR					1,93	2,4	47	N-Z georiënteerde muur, oranje roze baksteen en zachte kalkmortel. 1,5 steens muur, geen versnijdingen. 5 lagen baksteen aanwezig, 28 cm. maakt hoek richting het westen s052 is afgekapt voor s053. s052 is ouder. 18 x 8,5 x
4	53	MR	18	19	NTB	NTC	1,75	2,43	68	hoek gevonden ijsselsteentjes met tras gemetseld. dit is hardere mortel dan van 052. 15 lagen aanw. maat = 46 cm. bs 16x8x4. geel. S056 en 052 zijn beiden afgebroken zodat 053 daar gemetseld kon worden. geen versnijdingen. hele bs. 053 staat op 065
4	54	MR						2,41		rose en gele baksteen en kalkmortel, gemetseld tussen 052 en 053 in. Hardere mortel. Veel los materiaal, verschillend.
4	55	LG			LMEB	NTB		1,7		puinlaag met baksteen en mortel

Put	Spoor	Spoor-aard	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Nap onder	Nap boven	Spoordiepte	Opmerking
4	56	MR					2,02	2,44	42	cht rose/oranje baksteen en kalkmortel. O-wV georiënteerd.lijkt op S052. 2 steens opbouw, nog 7 lagen aanwezig, aan beide zijden twee versnijdingen. Onderaan 2 stenen versnijding 2 stenen en opgaand muurwerk. 5 lagenmaat 30 cm.
4	57	LG					2,44	2,74	30	Niet in het vlak alleen in P1. A-horizont
4	58	LG					2,4	2,54	14	Niet in het vlak alleen in P1. A-horizont
4	59	LG					2,25	2,39	14	Niet in het vlak alleen in P1. A-horizont
4	60	LG			NTA	NTA	1,79	2,25	46	Niet in het vlak alleen in P1. A-horizont
4	61	LG						1,79		Niet in het vlak alleen in P1. veel schoner dan S 060
4	62	LG					1,75	1,91	16	Niet in het vlak alleen in P1.
4	63	KL			NTC	NTC	2,03	2,51	48	insteek voor gresbuis, recente versterking
4	64	LG						2,51		insteek, uitgraafkuil S 056, 054, 052
4	65	MR						1,74		Niet in het vlak alleen in P1, li rose bs met kalkmortel gemetseld.
4	66	LG					2,31	2,51	20	Alleen in P1, niet in het vlak
4	990	LG								via RTS
4	999	VERST							36	
5	67	MR	18	19	NTB	NTC	1,94	2,57	63	veel hergebruikt materiaal, geel/oranje en gele bs door elkaar. Er loopt een gresbuis door de muur. 10 lagenmaat = 54 cm. 17 x 9 x 4 cm, 17,5 x 8,5 x 4 cm. Kalkmortel. Geveid op geel zand.(lg 15 cm dik)
5	68	MR	18	19	NTB	NTC	1,78	2,09	31	max. 5 lagen aanwezig, 4 lagen maat 20 cm. 1,5 steens. Afgebroken voor S067. onderste steen vertanding, 1,5 a 2 cm. 17,5 x 8,5 x 4 cm, 17x 8,5 x 4 cm.trasement
5	69	WA			NTA	NTB	-0,5	1,85	235	Onderkant tot op drie meter onder maaiveld, 2 meter onder vlakniveau, waterput, steunboog 1 steens, opbouw put halfsteens.Half rond grotendeels verstoord. 16 x 7,5 x 4 cm, 17 x 8 x 4 cm.
5	70	LG			LMIEB	NTC		1,5		laag in vlak 1
5	71	PUC					1,55	1,75	20	Deze puinfundering ligt onder de uitgebroken muur S 068
5	72	GT	18	19	NTB	NTC	1,78	2,09	31	met gresbuis
5	73	LG						2		laag ten westen van S 086 en 071

Put	Spoor	Spoor-aard	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Nap onder	Nap boven	Spoordiepte	Opmerking
5	77	LG					1,94	2,44	50	Alleen in P1
5	999	VERST								
6	0									spoor matrix
6	74	MR	1450	1500	LMEB	NTA	0,35	0,76	41	Losse afgebroken bakstenen Kapotte kloostermop 14?x13x6 cm. En een andere baksteen 27 x 13 x 6. Er waren nog 5 lagen aanwezig. Met kalkmortel gemetseld
6	75	MR			NTB	NTC	0,69	0,96	27	gele en rode baksteen . muur aan oostzijde aangesmeerd. 1 -steens muurtje, nog drie baksteenlagen aanwezig.
6	76	MR			NTB	NTC	0,69	0,96	27	gele en rode baksteen . muur aan oostzijde aangesmeerd. 1 -steens muurtje, nog drie baksteenlagen aanwezig. 20x9x5
6	78	LG					-0,64	-0,3	34	ophogingslaag
6	79	LG					-0,56	-0,4	16	
6	950	LG								C-horizont
6	990	LG					-0,5			ophogingslaag

Bijlage 3: Vondstenlijst

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.001MPO	1	p2	11	LG	1	1		MPO		1							bak van 50x4x4cm
BR-66-15.002CER	1	p2	11	LG	1	1		CER		1	21,1				LMEB	NTA	
BR-66-15.002FAU	1	p2	11	LG	1	1		FAU		1	1,5						onbekend
BR-66-15.002SC	1	p2	11	LG	1	1		SC		3	3,8						met kleine fragm mossel
BR-66-15.002STN	1	p2	11	LG	1	1		STN		4	647,2						grijze hardsteen met kalkmortelresten
BR-66-15.003ABM	1	1	13	LG	1	1		ABM		2							verdeeld in 2zakken
BR-66-15.004ABM	1	1	13	LG	1	1		ABM		1	2804,6						
BR-66-15.005CER	1	1	13	LG	1	1		CER		4	101,5				LMEB	NTA	langerwehe steengoed en roodbakken o.a. bord met slibversiering en grape
BR-66-15.005FAU	1	1	13	LG	1	1		FAU		1	8,4						rib fragment van rund met slachtsproen
BR-66-15.005MTL	1	1	13	LG	1	1		MTL		2	150,5						zie subnr
BR-66-15.005MTL 1	1	1	13	LG	1	1		MTL	1	1	64,9						ijzer, AFGESTOTEN
BR-66-15.005MTL 2	1	1	13	LG	1	1		MTL	2	1	85,7						ijzer/ roest, AFGESTOTEN
BR-66-15.005PYP	1	1	13	LG	1	1		PYP		1	3,2						zie PPhr
BR-66-15.005PYP-PP0216	1	1	13	LG	1	1		PYP	0	1	3,2	steel	1600	1660	NTA	NTB	pijpensteel met gestempelde decoratie ruiten gevuld met 4 lelies gedetermineerd door T. Tolenaar. Gouda

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.006BWM	1	1	13	LG	1	1		BWM		2	2,4						2 fragm roze en oranje baksteen
BR-66-15.006CER	1	1	13	LG	1	1		CER		1	2,0				LMEB	NTB	
BR-66-15.006FAU	1	1	13	LG	1	1		FAU		72	164,1						veel kleine fragmenten, o.a. 1 x snijtand van onderkaak varken, 1 x snijtand ?, 1 x schubbaars, 2 x wervels vis. vrijwel alle fragmenten met slachtsproten.
BR-66-15.006SC	1	1	13	LG	1	1		SC		9	10,7						met kleine fragmenten mossel
BR-66-15.007MTL	1	1	990	LG	1	1		MTL		1	15,8						zie subnr
BR-66-15.007MTL1	1	1	990	LG	1	1		MTL	1	1	15,8						VERVALLEN=MT4952
BR-66-15.007MTL-MT4952	1	1	990	LG	1	1		MTL	0	1	15,8						lood, musketkogel, was sub1

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.008BWM	1	1	10	LG	1	1		BWM		8	3265,7						2 rode ongeglazuurde tegels L12x812xD2,8cm met kalkmortel, 1 grijze ongeglaz tegel 13 x ? x 2,5 , 2 x fragm tegel met keroxide en loodglazuur 10,9 x ? x 1,8 met kalkmortel, 1 x fragm baksteen zeer hard gebakken en aan 1 zijde versinterd
BR-66-15.008CER	1	1	10	LG	1	1		CER		2	16,8		1350	1450	LMEB	LMEB	siegburg en langerwehe kan
BR-66-15.008FAU	1	1	10	LG	1	1		FAU		4	294,4						linker opperarmbeen rund met haksporen(segmenteren)
BR-66-15.008GLS	1	1	10	LG	1	1		GLS		1	10,4				NT	NT	scherf van dik groen glas
BR-66-15.008STN	1	1	10	LG	1	1		STN		1	18,8						grijze harde steen
BR-66-15.009MTL	1	1	990	LG	1	1		MTL		3	72,3						zie subnr
BR-66-15.009MTL1	1	1	990	LG	1	1		MTL	1	1	19,4						ijzer, nagel, AFGESTOTEN
BR-66-15.009MTL2	1	1	990	LG	1	1		MTL	2	1	20,6						roest, AFGESTOTEN
BR-66-15.009MTL3	1	1	990	LG	1	1		MTL	3	1	32,3						roest, AFGESTOTEN
BR-66-15.010BWM	1	1	18	VR	1	1		BWM		1	820,4						gele ijsselsteen met kalkmortel, baksteen L16,5x87xD3,5cm

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.011BWM	1	1	14	GT	1	1		BWM		1	1293,4						licht grijze/roze baksteen met kalkmortel L16xB9,5xD4,5cm
BR-66-15.012BWM	1	1	2	REC	1	1		BWM		1	716,6						geel hard gebakken ijsselsteentje met kalkmortel baksteen L16xB7,3xD3,2cm
BR-66-15.013BWM	1	1	15	MR	1	1		BWM		1	910,7						licht roze hard gebakken baksteen met kalkmoertel L18,5xB9xD4,5cm
BR-66-15.014BWM	1	1	16	MR	1	1		BWM		1	1661,1						licht roze/oranje baksteen met kalkmortel L21,5xB10xD5cm
BR-66-15.015STN	1	1	17	ST	1	1		STN		1	5874,7						fragment tegel L40xB17,5?xD4,5cm met aan onderzijde kalkmortel. Bovenzijde zeer ruw . Poerfundament?
BR-66-15.016BWM	1	1	4	MR	1	1		BWM		1	1749,6						roze baksteen met kalkmortel L22xB11xD5cm
BR-66-15.017BWM	1	1	19	MR	1	1		BWM		1	2434,8						rode bakst met kalkmortel L26xB12xD4,8cm

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.018BWM	1	1	990	LG	4	1		BWM		7	2076,5						rode tegel zonder glazuur L12x12xD2cm +1 fragment mortel, 2 fragm rode dakpan, 1 fragm grijze plavuiz ?x?x3,6, 1 x fragm tegel met met glazuur en versiering in marmertech-niek donkerpaars/wit ?x?x 1, 1 fragm tegel met loodglazuur ?x?x1,8, 1 x laagje aange
BR-66-15.018CER	1	1	990	LG	4	1		CER		2	80,0						1 x fragm bord, 1 x fragm grape
BR-66-15.018STN	1	1	990	LG	4	1		STN		1	281,9						leisteel gebruikt als daklei, aan één vjsw met kalkmortelresten
BR-66-15.019BWM	1	1	3	MR	1	1		BWM		1	1720,0						rode baksteen met mortelL2 1x10xD4,5cm
BR-66-15.020BWM	1	1	5	KEL	1	1		BWM		1	1157,7						gele (ijssel) baksteen met kalkmortel L18x8x4,5cm
BR-66-15.021BWM	1	1	12	KEL	1	1		BWM		1	814,3						licht roze baksteen met kalkmortel L16,5x8x4,5cm
BR-66-15.022MNT	2	1	990	LG	1	1		MNT		1	5,4						zie subnr

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.022MNT1	2	1	990	LG	1	1		MNT	1	1	5,4						VERVALLEN=MU1376
BR-66-15.022MNT-MU1376	2	1	990	LG	1	1		MNT	0	1	5,4		1575	1625	NTA	NTA	koper, duit, Holland, Maagd in de tuin type,
BR-66-15.023BWM	2	1	36	MR	1	1		BWM		1	2385,7						gedeelte verbrande/versinterde hard gebakken donkerroze, incomplete baksteen met kalkmortel L16,5?x811,5xD6cm
BR-66-15.024BWM	2	1	34	MR	2	1		BWM		2	5,9						2 x fragmentjes roze bakst
BR-66-15.024CER	2	1	34	MR	2	1		CER		14	819,9						
BR-66-15.024CER1	2	1	34	MR	2	1		CER	1	1	401,5						VERVALLEN=AW4648
BR-66-15.024CER-AW4648	2	1	34	MR	2	1		CER	0	1	401,5						was sub1
BR-66-15.024STN	2	1	34	MR	2	1		STN		1	530,2						half rond stuk natuursteen, met oxidatie aanlag en glimmertjes in de steen, soort onbekend
BR-66-15.025BWM	2	1	34	MR	1	1		BWM		1	1062,3						gele/licht roze baksteen met kalkmortel L 18 x B9 x D4 cm

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.026BWM	2	1	35	MR	1	1		BWM		1	3561,7						verbrande/versinterde baksteen met aan 1 kopse kant verglaasd met kalkmortel L26,5xB12,5xD5,5cm
BR-66-15.027BWM	2	1	22	MR	1	1		BWM		1	1783,3						donkerrode grof gemagerde incomplete baksteen met lalkmortel L18,7xB11xD6cm
BR-66-15.028BWM	2	1	37	MR	1	1		BWM		1	1148,9						halve donkerrode hard gebakken baksteen L,7xB11xD5,5cm
BR-66-15.029BWM	3	1	43	MR	1	1		BWM		1	1058,4						gele baksteen met kalkmortel L18xB8,5xD4,5cm
BR-66-15.030BWM	3	1	42	MR	1	1		BWM		1	1748,8						baksteen met mortel L22xB10,2xD4,5cm
BR-66-15.030CER	3	1	42	MR	1	1		CER		1	9,3						
BR-66-15.031BWM	3	1	39	MR	1	1		BWM		1	1326,1						gele baksteen met kalkmortel L17,5xB8xD4,5cm
BR-66-15.032BWM	3	1	38	MR	1	1		BWM		1	1387,0						roze baksteen gebroken en met kalkmortel L17,5xB9xD4cm, enkele losse stukjes kalkmortel
BR-66-15.033BWM	3	1	40	PUC	1	1		BWM		1	1849,1						oranje roze baksteen-fragm met mortel L13,7xB12xD6cm
BR-66-15.033CER	3	1	40	PUC	1	1		CER		3	763,6						VERVALLEN=AW4852

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.033CER-AW4852	3	1	40	PUC	1	1		CER	0	1	729,1						dikke scherf met bijgesneden rand of uitgesneden opening, uitwendig loodglazuur, vorm is onbekend mogelijk schrobpot of lollepot zoe BOZ AW afb. 139. Mogelijk secundair ingemetseld, veel kalkmortel op rand en binnenkant.
BR-66-15.034BWM	3	1	41	MR	1	1		BWM		1	2790,7						rode baksteen met kalkmortel L23x811xB5,3cm
BR-66-15.035BWM	3	1	39	MR	1	1		BWM		2	3682,8						roze bakstenen gemetseld met kalkmortelen 9,7x5,3 tegel met groen koperoxide en loodglazuur L11x811xD1,5cm. veel kleine brokjes aange-smeerde kalk
BR-66-15.036BWM	3	1	990	LG	1	1		BWM		2	216,8						halve tegel met slijb en loodglazuur L10,5xB5,5xD1,5cm
BR-66-15.036CER	3	1	990	LG	1	1		CER		2	22,7						roodbakkend en steengoed uit langerwehe

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.036FAU	3	1	990	LG	1	1		FAU		1	12,0						fragment lendewervel rund? met haksporen
BR-66-15.036PYP	3	1	990	LG	1	1		PYP		1	1,2				NT	NT	steel
BR-66-15.037BWM	4	1	53	MR	1	1		BWM		1	806,9						incomplete gele (ijssel) baksteen met kalkmortel L16x87,5xD3,6cm
BR-66-15.038BWM	4	1	56	MR	1	1		BWM		1	1275,3						oranje roze baksteen met kalkmortel L18?x88xD4cm
BR-66-15.039BWM	4	1	65	MR	1	1		BWM		1	839,7						gebroken licht roze baksteen met kalkmortel L17x88xD4cm
BR-66-15.040BWM	4	1	52	MR	1	1		BWM		1	1106,0						roze hard gebakken baksteen met kalkmortel L18x88,5xD4,5cm
BR-66-15.041FAU	4	1	60	LG	1	1		FAU		3	208,2						2 x middenhandsbeende- ren rund(L en R) met 1 x snijsporen (onthuiden/ ontvlezen) 1 x linker bekkenhelft konijn? met slachtsporen
BR-66-15.042CER	4	1	55	LG	2	1		CER		1	123,4		1350	1450	LMEB	LMEB	fragm kan
BR-66-15.042FAU	4	1	55	LG	2	1		FAU		2	127,8						rechter schouderblad rund
BR-66-15.042GLS	4	1	55	LG	2	1		GLS		1	27,0				NT	NT	hoekstuk vensterglas, zwaar aangetast
BR-66-15.042PYP	4	1	55	LG	2	1		PYP		1	5,5						zie PPnr

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.042PYP-PP0217	4	1	55	LG	2	1		PYP	0	1	5,5	steel	1600	1660	NTA	NTB	pijpensteel met gestempelde decoratie ruiten met 1 lèlie erin gedetermineerd door T. Tolenaar.
BR-66-15.043CER	4	1	60	LG	1	1		CER		3	90,2				NTA	NTA	2 x fragm oor, 1 x fragm lekschaal
BR-66-15.044CER	5	1	70	LG	1	1	A1	CER		4	305,3						3 fragm roodbakkend, o.a. van grape en bord met silbeversiering, 1 x fragm faience kopje
BR-66-15.044PYP	5	1	70	LG	1	1	A1	PYP		1	9,6						zie PPhr
BR-66-15.044PYP-PP0227	5	1	70	LG	1	1	A1	PYP	0	1	9,6	steel	1650	1750	NTB	NTB	pijpensteel met radering met zigzag en parelrand gedetermineerd door T. Tolenaar.
BR-66-15.045BWM	5	1	70	LG	1	1	A2	BWM		3	197,7						1 x roodbakkende plavuiz, 1 x tegel met koperoxide en loodglazuur, 1 x fragm grijze dakpan.
BR-66-15.045CER	5	1	70	LG	1	1	A2	CER		9	155,3				LMEB	NTC	grijsbakkend, steengoed, industrieel en roodbak-kend aw
BR-66-15.045FAU	5	1	70	LG	1	1	A2	FAU		3	131,1						2 x fragm opperarmbeen R, schaap/geit met slachtsproen, 1 x fragm linker scheenbeen rund met slachtsproen

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.045GLS	5	1	70	LG	1	1	A2	GLS		1	2,5				NT	NT	rand van kleurloos vensterglas
BR-66-15.046MTL	5	1	71	PUC	1	1		MTL		1	38,1						zie subnr
BR-66-15.046MTL1	5	1	71	PUC	1	1		MTL	1	1	38,1						VERVALLEN=MT4999
BR-66-15.046MTL-MT4999	5	1	71	PUC	1	1		MTL	0	1	38,1						lood, musketkogel, was sub 1
BR-66-15.047BWM	5	1	70	LG	1	1	A2	BWM		2	16,3						rode baksteenbrokjes
BR-66-15.047CER	5	1	70	LG	1	1	A2	CER		2	225,8				LMEB	NTA	1 x fragm grijsbakkende schaal, 1 x fragm drinknapje uit Siegburg
BR-66-15.048GLS	5	1	69	WA	2	1		GLS		1	18,8				NT	NT	VERVALLEN=GL1401
BR-66-15.048GLS-GL1401	5	1	69	WA	2	1		GLS	0	1	18,8		1600	1700	NTA	NTB	flessenhals van medicijn-flesje, zware verwerking over oppervlak
BR-66-15.049FAU	5	1	69	WA	2	1		FAU		3	8,9						1 x (2 fragm) vinger/teenkootje, 1 x fragm lang pijpbeen
BR-66-15.049MTL	5	1	69	WA	2	1		MTL		1	15,0						zie subnr
BR-66-15.049MTL1	5	1	69	WA	2	1		MTL	1	1	15,0						ijzer, nagel, AFGESTOTEN
BR-66-15.050BWM	5	1	69	WA	1	1		BWM		2	1235,2						licht gele baksteen L17x87,5xD3,5cm L16x87xD4cm

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.051BWM	5	1	68	MR	1	1		BWM		2	1721,1						gele baksteen L17x8,5xD4cm met kalkmortel, roze baksteen met kalkmortel L17x8x3,5cm
	5	1	73	LG	1	1		CER		1	2,1						
	5	1	69	WA	2	1		STN		1	11062,0						
	5	1	69	WA	2	1		STN		1	10371,0						
BR-66-15.055BWM	5	1	69	WA	2	1		BWM		6	123,1						1 x stukje aangesmeerde kalk, 1 x gresbuis, 1 x tegel wit, 1 x fragm rode dakpan, 1 x steengoed tegel, 1 x rode bakst
	5	1	69	WA	2	1		CER		54	1308,3						fragm majolica bord, industrieel wit bord, steengoed mineraalwa-terkuriken en kannen en zuurkollvat en roodbak-kende grapes, pispotten, bekers, kannen, borden met silbversiering en bakpannen.
BR-66-15.055CER1	5	1	69	WA	2	1		CER	1	1	16,5						knikker 3,5 cm diameter

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.055FAU	5	1	69	WA	2	1		FAU		9	76,8						1 x kies jong rund, 1 x fragm bekken van varken, 1 x fragm opperarmbeen varken, 1 x bovengewricht spaakbeen varken, 1 x fragm rib. behalve de kies vertonen alle fragmenten slachtsproen
BR-66-15.055GLS	5	1	69	WA	2	1		GLS		2	14,1				NT	NT	scherven van wijnflessen, 1 x kleurloos, 1 x groen glas
BR-66-15.055MTL	5	1	69	WA	2	1		MTL		2	25,6						zie subnr
BR-66-15.055MTL1	5	1	69	WA	2	1		MTL	1	1	21,9						ijzer, nagel, AFGESTOTEN
BR-66-15.055MTL2	5	1	69	WA	2	1		MTL	2	1	3,8						ijzer, nagel, AFGESTOTEN
BR-66-15.055PYP	5	1	69	WA	2	1		PYP		3	8,4		1650	1750	NTB	NTB	2 fragm steel
BR-66-15.055PYP-PP0228	5	1	69	WA	2	1		PYP	0	1	5,8	steel	1650	1750	NTB	NTB	pijpensteel met radering gedetermineerd door T. Tolenaar.
BR-66-15.055STN	5	1	69	WA	2	1		STN		4	102,5						4 stukjes leisteen, waarvan één met spijkergat (vermoedelijk gebruikt als daklel).
BR-66-15.056CER	5	1	69	WA	2	1		CER		1	1,1						

Vondstnummer	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Subnr	Aantal	Gewicht	Object-deel	Begin dat	Eind dat	Begin per	Eind per	Opmerking
BR-66-15.056GLS	5	1	69	WA	2	1		GLS		2	16,1				NT	NT	scherf van dik glas, wijnfles: scherf dun glas van flessenhals, medicijnflesje GL1401, beiden kleurloos glas
BR-66-15.056SC	5	1	69	WA	2	1		SC		2	0,1						fragmenten van mossel
BR-66-15.057STN	5	1	70	LG	1	1	A2	STN		1	16254,0						
BR-66-15.058BWM	5	1	69	WA	2	1		BWM		1	1461,8						1 x zeer hard gebakken grote baksteen 15? x 12,2 x 6 (kloostermop?) aan beide zijden groen/ glazig versinterd.
BR-66-15.059BWM	6	1	74	MR	1	1		BWM		2	6959,3						roze baksteen 2x L27x813xD6cm, kloostermoppen
BR-66-15.059MRT	6	1	74	MR	1	1		MRT			27,3						mortel
BR-66-15.060BWM	6	1	0		1	1		BWM		1	52,6						fragm roodbakkend stuk rioolpijp
BR-66-15.060CER	6	1	0		1	1		CER		1	11,6						
BR-66-15.060FAU	6	1	0		1	1		FAU		2	72,9						1 x fragm R schouderblad rond met slachtsproten, 1 x fragm hielbeen rond?
BR-66-15.060HT	6	1	0		1	1		HT		1	1,8						4 mm dik, min 7 mm breed en min 18,5 mm lang. recent? afstoten

Bijlage 4: aardewerkinventarisatielijst

Vondstnr	Putnr	Spoornr	Spoor- aard	Vul- lingnr	Betrouw- baarheid	Datering	Periode begin	Periode eind	Vondst categorie	Baksel	Aantal	Gewicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-66- 15.002CER	1	011	laag	1	Betrouw- baar	14-16	LMEB	NTA	CER	Steen- goed min	1	21	1			fragm kan siegburg
BR-66- 15.005CER	1	013	laag	1	Betrouw- baar	15-16	LMEB	NTA	CER	Rood- bakkend AW	3	94	1	1	1	1 x fragm bord met inw slibversiering en loodglazuur, 1 x fragm grape met pootje in- en uitw spaarzaam loodglaz, 1 x randfragm bord
BR-66- 15.005CER	1	013	laag	1	Betrouw- baar		LMEB	NTA	CER	Steen- goed plus	1	7	1			1 x fragm langer- wehe kan met ijzerengobe en zoutglazuur
BR-66- 15.006CER	1	013	laag	1	Te weinig materi- aal		LMEB	NTB	CER	Rood- bakkend AW	1	2	1			
BR-66- 15.008CER	4	010	laag	1	Betrouw- baar	14-15	LMEB	LMEB	CER	Steen- goed plus	1	8	1			1 x fragm langer- wehe kan met ijzerengobe en zoutglazuur
BR-66- 15.008CER	1	010	laag	1	Betrouw- baar	14B- 15A	LMEB	LMEB	CER	Steen- goed min	1	9	1			1 x fragment siegburg kan met oranje blos
BR-66- 15.018CER	1	990	laag	1	Betrouw- baar		NTA	NTB	CER	Rood- bakkend AW	2	80	1		1	1 x fragm bord, 1 x fragm grape

Vondstnr	Putnr	Spoornr	Spoor- aard	Vul- lingnr	Betrouw- baarheid	Datering	Periode begin	Periode eind	Vondst categorie	Baksel	Aantal	Gewicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-66- 15.024CER	2	034	muur	1	Betrouw- baar	18	NTB	NTB	CER	Steen- goed plus	1	40	1			1 x fragm beker uit Westerwald, kobaltblauw met zoutglazuur met aanzet verticaal lintoor
BR-66- 15.024CER	2	034	muur	1	Betrouw- baar		NTA	NTB	CER	Rood- bakkend AW	7	374	4	1	2	2 x fragm pispot met standing, sommige fragm beide zijden loodglazuur, anderen alleen inw loodglazuur
BR-66- 15.024CER- AW4648	2	034	muur	1	Betrouw- baar	18-19	NTB	NTC	CER	Rood- bakkend AW	6	401		1		bord, klein formaat, beide zijden loodglazuur
BR-66- 15.030CER	3	042	muur	1	Te weinig materi- aals		LMEB	NTB	CER	Rood- bakkend AW	1	9				inw loodglazuur, uitw spaarzaam loodglazuur

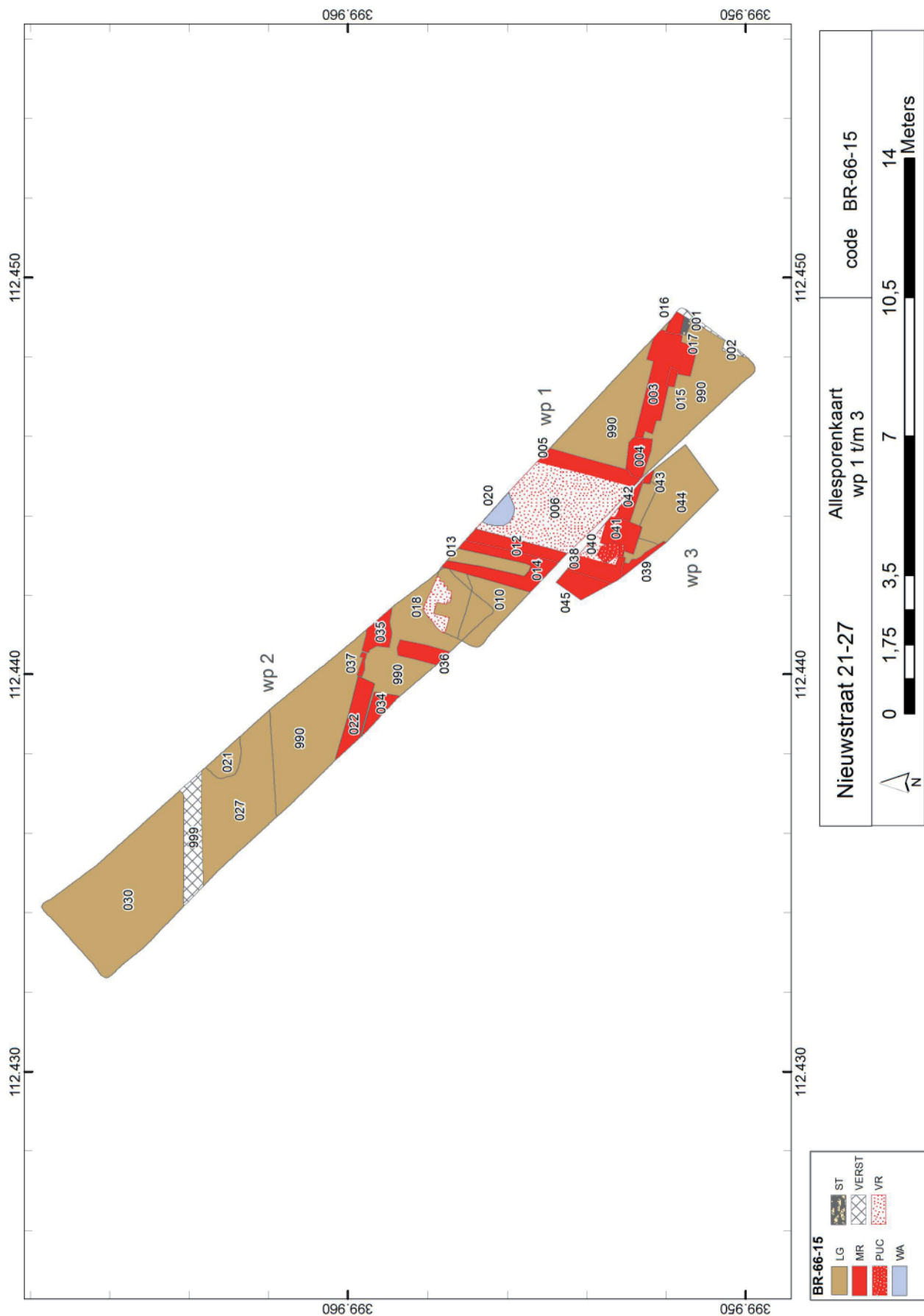
Vondstnr	Putnr	Spoornr	Spooraard	Vullingnr	Betrouwbaarheid	Datering	Periode begin	Periode eind	Vondst categorie	Baksel	Aantal	Gewicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-66-15.033CER	3	040	puin-concentratie	1	Betrouwbaar		NTA	NTC	CER	Rood-bakkend AW	3	763	1			dikke scherf met bijgesneden rand of uitgesneden opening, uitwendig loodglazuur, vorm is onbekend mogelijk schrobpot of lollepot zoe BOZ AW afb. 139. Mogelijk secundair ingemetseld, veel kalkmortel op rand en binnenkant.
BR-66-15.036CER	3	990	laag	1	Betrouwbaar		NTA	NTB	CER	Steen-goed plus	1	6	1			met ijzerengobe en zoutglazuur, langerwehe
BR-66-15.036CER	3	990	laag	1	Betrouwbaar		NTA	NTB	CER	Rood-bakkend AW	1	16		1		inw loodglazuur
BR-66-15.042CER	1	055	laag	1	Betrouwbaar	14B-15A	LMEB	LMEB	CER	Steen-goed min	1	123			1	1x fragm van een slanke kan uit siegburg met oranje blos en uitgeknepen standing
BR-66-15.043CER	4	060	laag	1	Betrouwbaar	16	NTA	NTA	CER	Rood-bakkend AW	2	74	1	1		1 x fragm worstoor met loodglazuur, 1 x fragm lekschaal

Vondstnr	Putnr	Spoornr	Spoor- aard	Vul- lingnr	Betrouw- baarheid	Datering	Periode begin	Periode eind	Vondst categorie	Baksel	Aantal	Gewicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-66- 15.043CER	4	060	laag	1	Betrouw- baar		NTA	NTA	CER	Steen- goed plus	1	16	1			1 x fragm lintoor met ijzerengobe en zoutglazuur
BR-66- 15.044CER	5	070	laag	1	Betrouw- baar		NTA	NTB	CER	Rood- bakkend AW	3	304		2	1	1 x bodem grap met standing beide zijden loodglazuur, 1 x fragm grape met verticaal worstoor beide zijden loodglazuur, 1 x fragm bord met inw slibversiering en loodglazuur.
BR-66- 15.044CER	5	070	laag	1	Betrouw- baar	18	NTB	NTB	CER	Fayence	1	1		1		1 x fragm kop, uitwendig meer- kleurige versiering
BR-66- 15.045CER	5	070	laag	1	Betrouw- baar		LMEB	NTB	CER	Rood- bakkend AW	6	126	6			fragm van borden en bakpannen met inw loodglazuur, 1 x fragm van bord met slibversiering en inw loodglazuur
BR-66- 15.045CER	5	070	laag	1	Betrouw- baar	14-15	LMEB	LMEB	CER	Grijsbak- kend AW	1	12	1			
BR-66- 15.045CER	5	070	laag	1	Betrouw- baar	16d-17	NTA	NTB	CER	Steen- goed plus	1	30	1			1 x fragm kan uit Westerwald, kobaltblauw met zoutglazuur

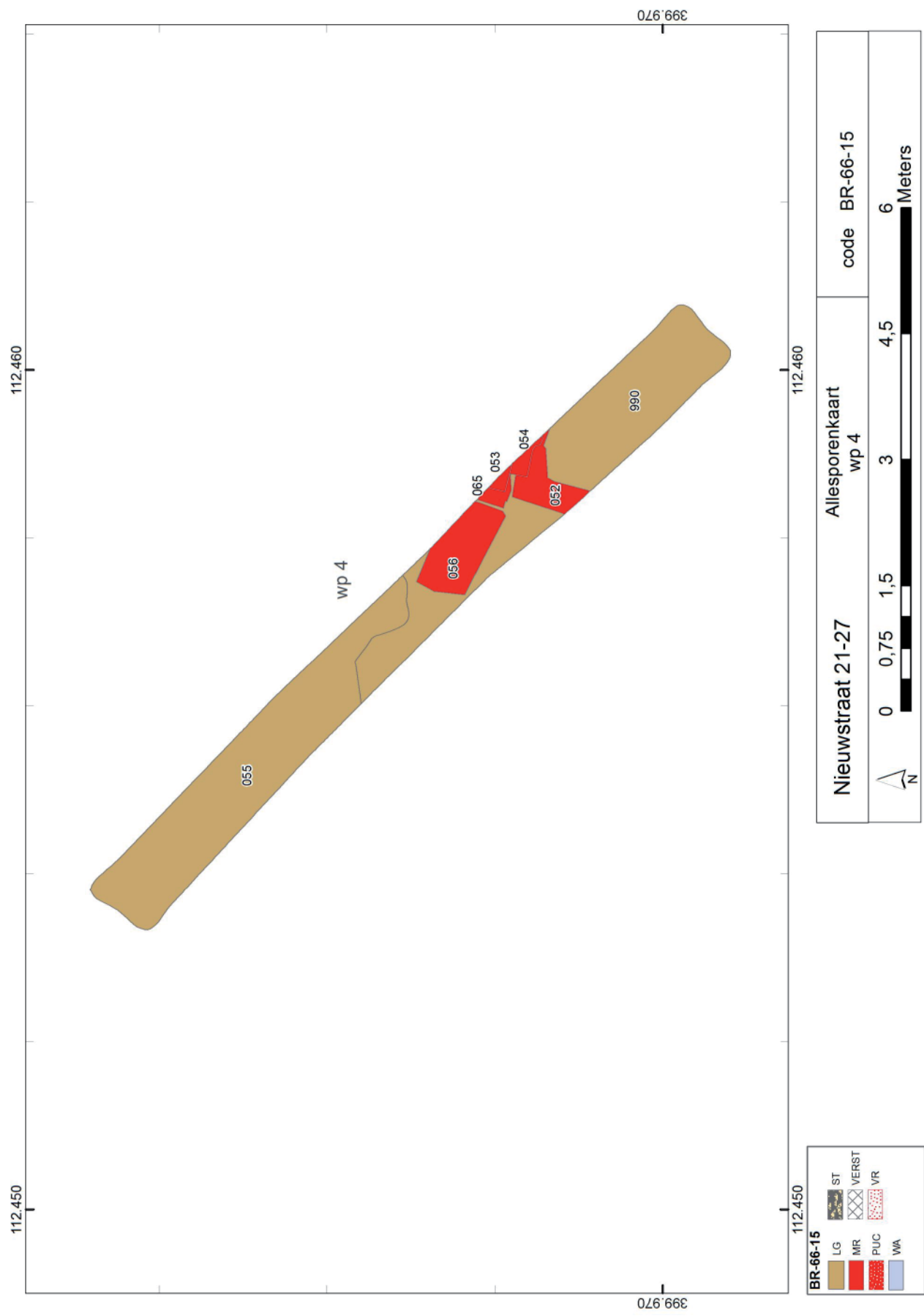
Vondstnr	Putnr	Spoornr	Spooraard	Vullingnr	Betrouwbaarheid	Datering	Periode begin	Periode eind	Vondst categorie	Baksel	Aantal	Gewicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-66-15.045CER	5	070	laag	1	Betrouwbaar		NTB	NTC	CER	Industrieel	1	6				
BR-66-15.047CER	5	070	laag	1	Betrouwbaar	15-16A	LMEB	NTA	CER	Steen- goed min	1	44			1	1 x siegburg drinknapje met oranje bloes op de rand en met uitgeknepen standing
BR-66-15.047CER	5	070	laag	1	Betrouwbaar	14-15	LMEB	LMEB	CER	Grijsbak- kend AW	1	182	1			1 x fragm horizon- taal worstoor van schaal
BR-66-15.052CER	5	073	laag	1	Te weinig materiaal	14B- 15A	LMEB	LMEB	CER	Steen- goed min	1	2	1			1 x fragm siegburg kan
BR-66-15.055CER	5	069	waterput	1	Betrouwbaar	16d- 17A	NTA	NTB	CER	Majolica	2	18	1	1		2 fragm van 1 bord inw kobaltblauw met tinglazuur, floraal motief. MAE 1
BR-66-15.055CER	5	069	waterput	1	Betrouwbaar	19A	NTB	NTB	CER	Industrieel	3	76		2	1	2 x fragm van 1 bord met bloemvor- mige rand, geheel wit, loodglazuur, MAE 2

Vondstnr	Putnr	Spoornr	Spooraard	Vullingnr	Betrouwbaarheid	Datering	Periode begin	Periode eind	Vondst categorie	Baksel	Aantal	Gewicht	Wand	Rand	Bodem	Opmerking
BR-66-15.055CER	5	069	water-put	1	Betrouwbaar	18-19	NTB	NTC	CER	Steen-goed plus	5	206	4		1	1 x fragm zuurkoolpot, 3 x fragm mineraalwaterkruik, 1 x fragm kan MAE 5
BR-66-15.055CER	5	069	water-put	1	Betrouwbaar		NTA	NTB	CER	Rood-bakkend AW	43	992	33	6	4	fragmenten van grapes, pispotten, bekers, kannen borden met slibversiering en bakpannen
BR-66-15.055CER1	5	069	water-put	1	Betrouwbaar		NTA	NTB	CER	Steen-goed plus	1	16		1		knikker diameter 3,5 cm
BR-66-15.056CER	5	069	water-put	2	Betrouwbaar		NTA	NTB	CER	Rood-bakkend AW	1	1				beide zijden loodglazuur
BR-66-15.060CER	6	000		1	Verstoord		LMIEB	NTB	CER	Rood-bakkend AW	1	11	1			alleen uitw loodglazuur

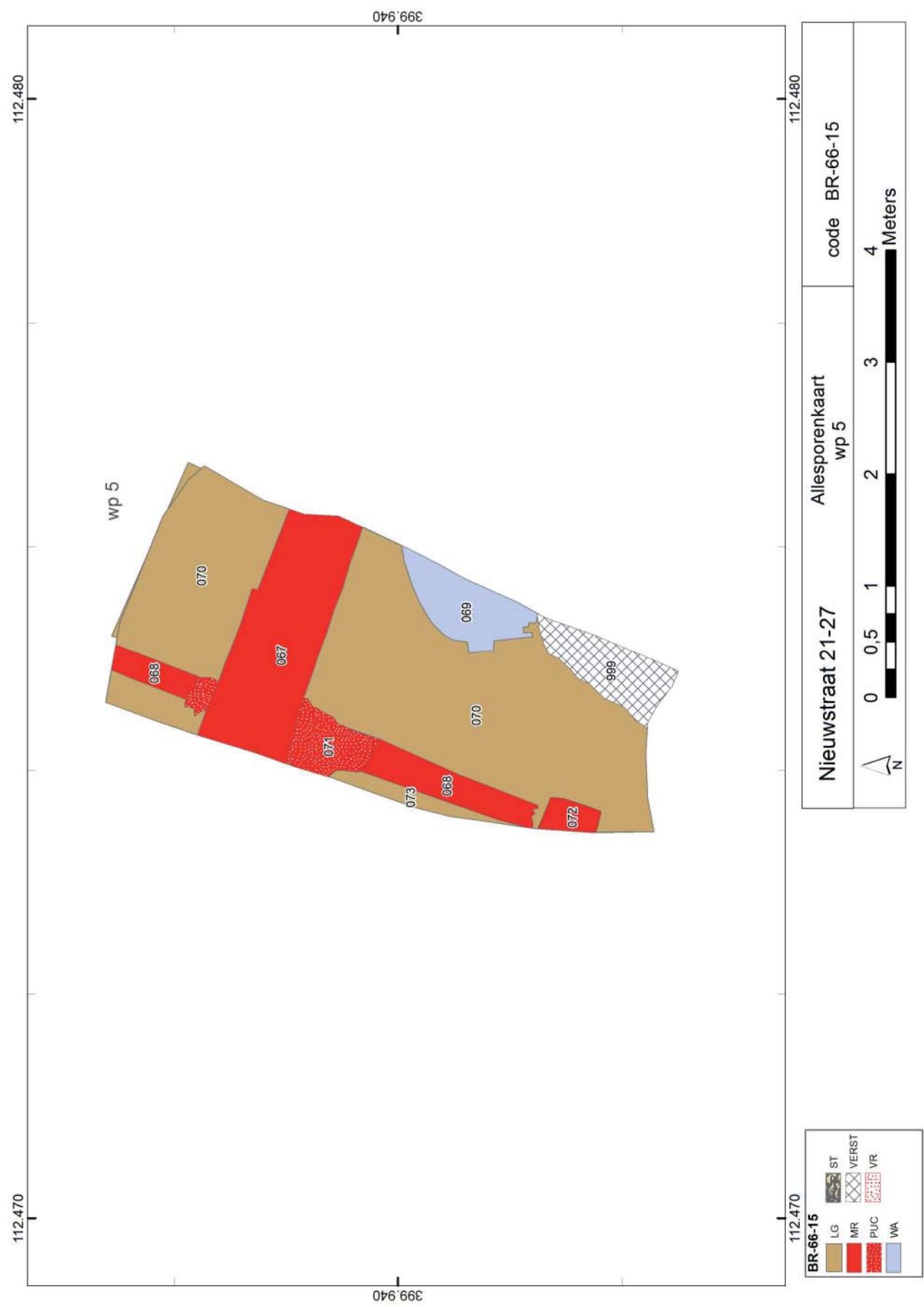
Bijlage 5: allesporenkaart werkput 1 t/m 3

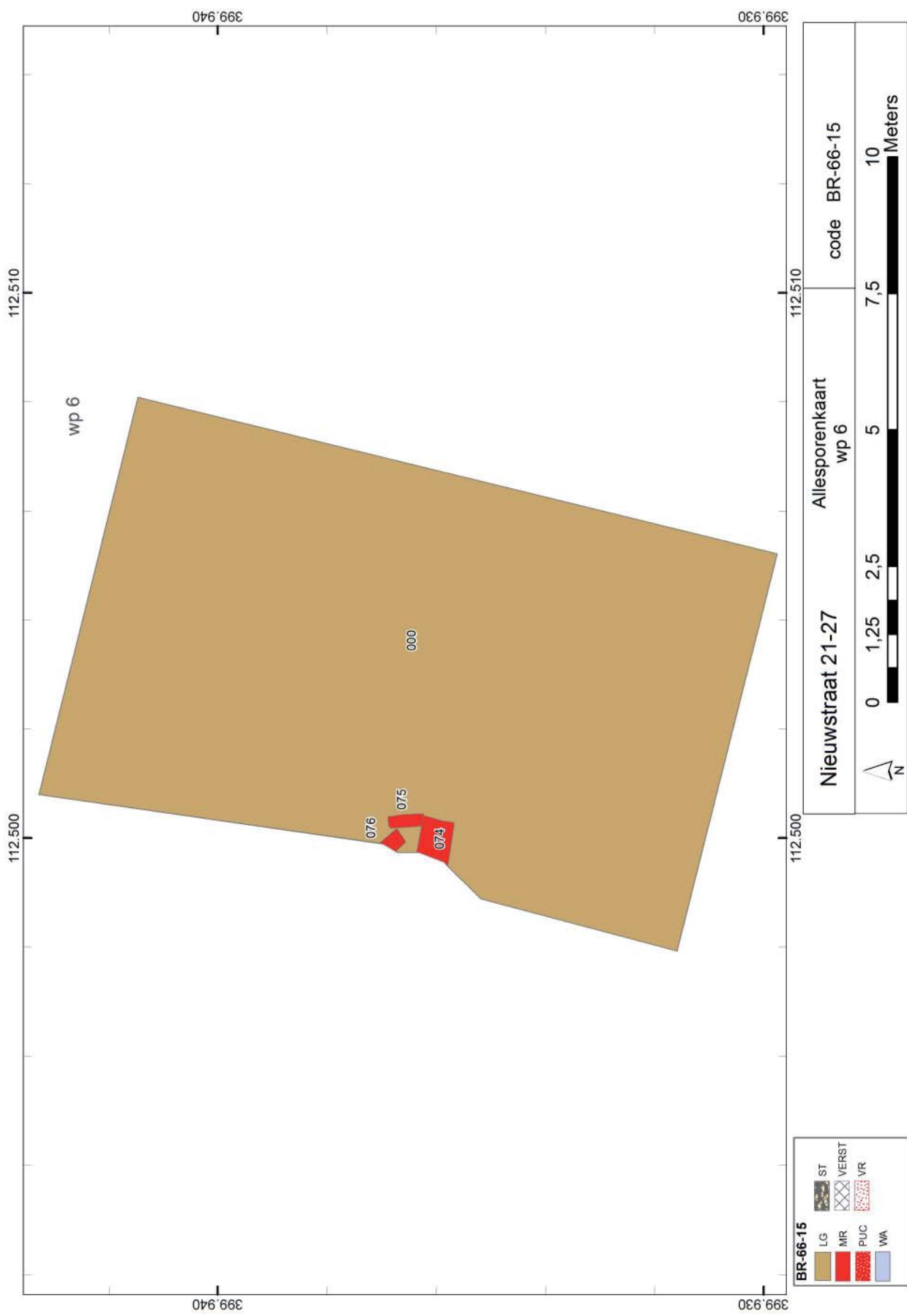
Bijlage 6: allesporenkaart werkput 4

Bijlage 7: allesporenkaart werkput 5

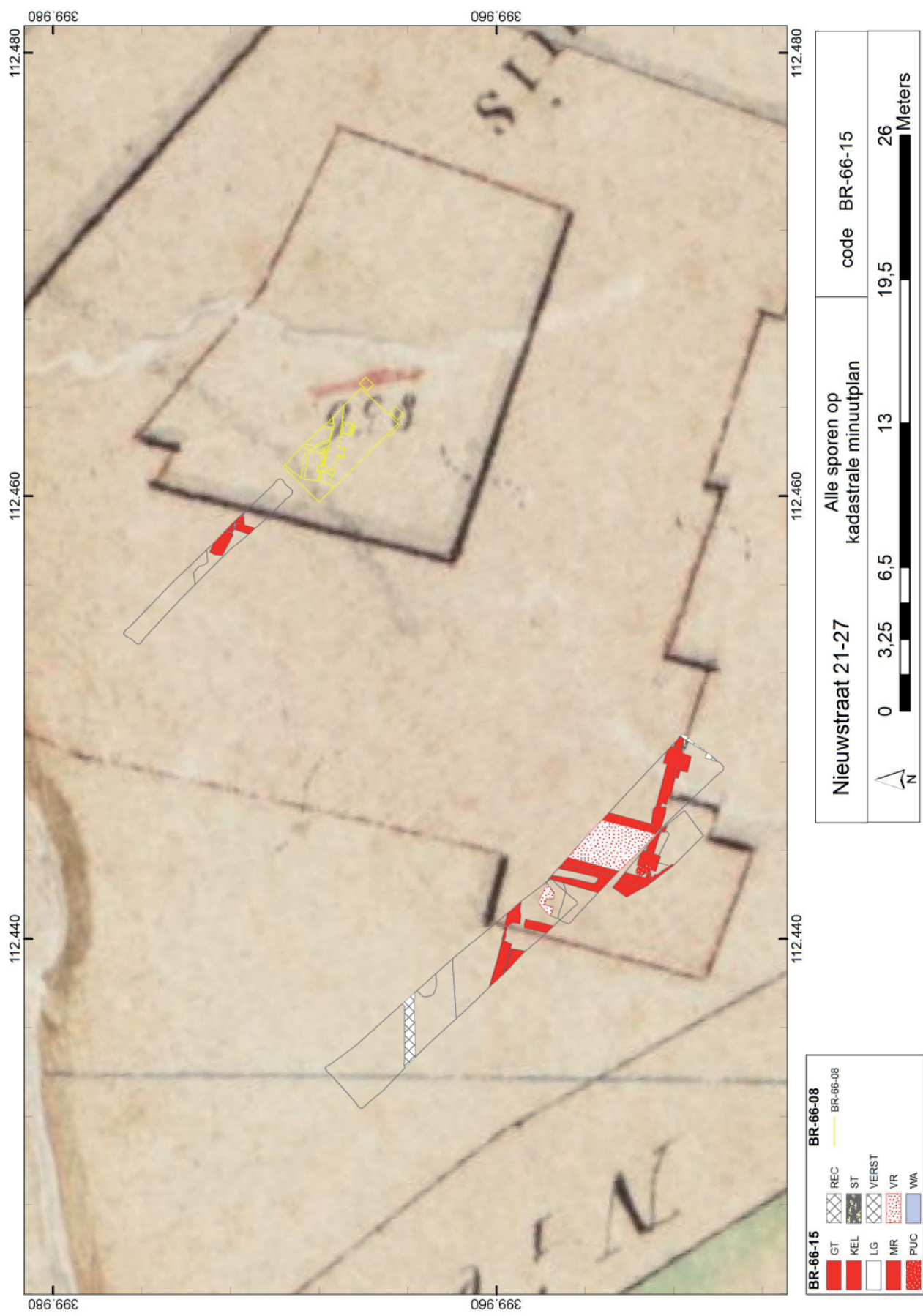
Bijlage 8: allesporenkaart werkput 6

Bijlage 9: Allesporenkaart geprojecteerd op kadastrale minuutplan.

Bijlage 10: Detail allesporenkaart wp 1 t/m 4
geprojecteerd op kadastrale minuutplan.

Bijlage 11: Detail allesporenkaart wp 5 en 6
geprojecteerd op kadastrale minuutplan.

Bijlage 12: Boorformulieren

[illegible]

